

Samhällsekonomisk effektutvärdering av folkhögskolan

En rapport från Payoff
på uppdrag av RIO

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO är en idéburen organisation som samlar folkhögskolor som drivs av föreningar, folkrörelser och stiftelser. RIO främjar rörelsefolkhögskolornas intressen bland annat genom att:

- bevaka utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska frågor,
- driva opinion,
- anordna styrelseutbildningar och konferenser,
- erbjuda lärare och rektorer fortbildning.

Samhällsekonomisk utvärdering av folkhögskolan

En rapport från Payoff på uppdrag av RIO

RIO RAPPORTERAR #1 2022

Utgiven av Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO
www.sverigesfolkhogskolor.se/rio

Jonas Huldt, Claes Malmquist och Sven Vikberg Payoff AB

Projektledare, RIO: Gerhard Holmgren

Stockholm, januari 2022.

Förord

Vilka värden skapar folkhögskolan för individen och samhället i stort?

I folkhögskolans tradition är vi vana att tala om mjuka värden som livskvalitet, personlig växt och mognad. Vi har haft svårare för att tala om att folkhögskolan kan ge samhällsekonomiska effekter. Begrepp som produktionsvärde, stegförflyttningar, ökat skatteunderlag eller ”komma i jobb” har känts främmande och ovanligt för oss att använda.

Inom RIO kom en diskussion att föras om folkhögskolans samhällsekonomiska betydelse. Detta resulterade i att RIO gav konsultföretaget Payoff i uppdrag att utforma en modell för beräkning av samhällseffekter av rörelsefolkhögskolornas verksamhet.

Modellen har nu använts skarpt i en samhällsekonomisk effektutvärdering där deltagare från tretton folkhögskolor ingått. Syftet med utvärderingen har varit att påvisa det samhällsekonomiska värde som skapas genom att deltagarna går vidare i utbildning eller till arbete, efter sina folkhögskolestudier. Förenklat utgår de ekonomiska analyserna från att jämföra deltagarnas ekonomiska status före och efter tiden på folkhögskolan.

Inom ramen för utvärderingen behandlas även ett antal kvalitativa frågor, exempelvis varför deltagaren har sökt sig till studier på folkhögskola och i vilken omfattning de tror att studier på folkhögskola främjar deras möjligheter till fortsatta, högre studier och/eller arbete. Särskilt fokus har i utvärderingen lagts på bakgrundsvariabler om kön, utlandsfödda och funktionshinder.

Föreliggande utvärderingsrapport visar även på det regionalekonomiska avtryck som respektive folkhögskola skapar i den region där den är placerad genom att skolan anställer personal, köper varor och tjänster samt genererar konsumtion i det lokala näringslivet via sin personal och sina deltagare.

Att göra en samhällsekonomisk utvärdering ska ses som ett komplement till övrig uppföljning och utvärdering av utbildningsformen folkhögskola.

Gerhard Holmgren
Generalsekreterare, RIO

INNEHÅLL

Sammanfattning	6
Inledning	10
Bakgrund	10
Folkbildningens påverkan på samhällets ekonomi	10
Uppdraget	11
Metod	11
Urval och population.....	11
Deltagande skolor.....	12
Datainsamling.....	13
Svarsfrekvens och analys av bortfall	13
Representativitet	13
Påverkan av Coronapandemin	14
Avgränsningar	14
Modeller för utvärdering av ekonomisk nytta	15
Samhällsekonomisk nytta	15
Samhällsekonomisk nytta genom deltagarnas utveckling mot studier och arbete.....	15
Regionalekonomisk nytta genom att de rörelsedrivna folkhögskolorna bedriver sin verksamhet på en viss ort	16
Resultat och analys av enkätundersökningarna	18
Varför läser deltagarna på folkhögskola – Föreläge.....	18
Påverkan på möjligheterna till fortsatta studier – Efterläge 1	19
Påverkan på möjligheterna till arbete – Efterläge 1	20
Påverkan på personlig utveckling – Efterläge 1	21
Nya möjligheter i livet – Efterläge 1	21
Huvudsaklig plan för närmaste 12-månadersperioden – Efterläge 1	22
Vad har faktiskt hänt året efter studier på folkhögskola – Efterläge 2	23
Hur mycket arbetar du idag – Efterläge 2?.....	24
Hur mycket tror du att du kommer ha i inkomst av arbete (före skatt) under år 2021?	26
Sammanfattande analys av kvalitativa frågor	27
Samhällsekonomisk utvärdering	28
Modell för deltagarnas produktionsvärde	28
Grundläggande begrepp.....	29
Utanförskapskostnad	29

Intäkter	29
Lönsamhet och återbetalningstid.....	29
Samhällsekonomiskt resultat och analys	30
Samhällsekonomisk utanförskapskostnad	30
Utanförskapskostnad per deltagare	30
Samhällsekonomisk intäkt	31
Intäkt för hela populationen	32
Intäkt för samhället	32
Intäkter för olika sektorer i samhället.....	33
Kostnad för utbildning på folkhögskola	34
Lönsamhet och återbetalningstid	34
Regionalekonomiskt resultat.....	36
Modell för regionalekonomiskt avtryck	36
Hur beräknar vi det regionalekonomiska avtrycket?	36
Avgränsningar/antaganden i våra beräkningar.....	37
Regionalekonomiskt avtryck – resultat.....	37
Analys och slutsatser regionalekonomiskt resultat	38
Slutsatser	39
Kvalitativa resultat för att beskriva deltagarnas utveckling.....	39
Samhällsekonomiska resultat	40
Avslutande resonemang.....	42
Några strategiska funderingar	42
Avslutningsvis	43
Bilaga	44
Datainsamling.....	44
Samhällsekonomisk nytta	44
Analys- och förklaringsvariabler	45

Sammanfattning

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO) ska främja medlemsskolornas intressen samt driva intressepolitiska frågor och skapa opinion. På uppdrag av kongressen 2017 inledde RIO ett samarbete med Payoff för att visa på värdet av den nytta som de rörelseägda folkhögskolorna skapar. Detta är slutrapporten för uppdraget.

Inledningsvis genomfördes en pilotstudie där två modeller för att visa på det ekonomiska värdet arbetades fram. Dels en modell för att visa på det samhällsekonomiska värde som de rörelseägda folkhögskolorna skapar genom att stödja sina deltagare i deras utveckling, så att de i högre grad kan studera vidare och i förlängningen klarar av att försörja sig själva genom arbete. Dels en modell för att visa på det regionalekonomiska värde som skapas genom att en rörelseägd folkhögskola är etablerad och driver sin verksamhet på en viss ort. Dessutom har vi ställt frågor till deltagarna kring varför de valde att studera på folkhögskola, om deras förväntningar har uppfyllts och vilka framtidsplaner de har. Totalt har över fyra hundra deltagare svarat på frågor. Vi har följt deltagarna i över två år och ställt frågor vid tre tillfällen; när de påbörjar sina studier på folkhögskola, när de avslutar den ursprungliga kursen och sex till tolv månader efter att de avslutat den ursprungliga kursen.

Resultat

Generellt är det utvärderingens uppfattning att:

- Studier på folkhögskola är en effektiv social investering för de målgrupper som söker sig till de rörelsedrivna folkhögskolorna
- På de orter där de rörelseägda folkhögskolorna finns etablerade genererar de betydande ekonomiska effekter
- De rörelsedrivna folkhögskolorna är duktiga att anpassa sig och stödja deltagarna utifrån deras individuella behov

Vid Föreläget

Vid tidpunkten när deltagarna inleder sina studier på folkhögskola är det 44 procent som anger att den huvudsakliga orsaken till studierna är att öka sina möjligheter till att studera vidare. 24 procent anger vid samma tidpunkt att den huvudsakliga orsaken till studierna är att öka möjligheterna till att få ett arbete.

Vid Efterläge 1

När deltagarna avslutar sina ursprungliga kurser på folkhögskola (Efterläge 1) är det 80 procent av alla deltagare som anger att deras möjligheter att studera vidare har ökat. 61 procent av alla deltagare har angett något av de två högsta svarsalternativen; Ökat en hel del samt Ökat betydligt. Vid samma tidpunkt svarar 73 procent att de anser att studierna på folkhögskola har ökat deras möjligheter till arbete, varav 40 procent av alla deltagare har angett något av de två högsta svarsalternativen; Ökat en hel

del samt Ökat betydligt. På frågan om studierna på folkhögskola har påverkat deras personliga utveckling svarar 94 procent att studierna har haft en positiv inverkan, här har 78 procent av alla deltagare angett något av de två högsta svarsalternativen; Förbättrats en hel del samt Förbättrats betydligt. 93 procent av alla deltagare anger att studierna på folkhögskola har påverkat synen på nya möjligheter i livet. 79 procent av alla deltagare har angett något av de två högsta svarsalternativen; Ja till viss del samt Ja till stor del. Vid Efterläge 1 är det också 94 procent av alla deltagare som anger att deras huvudsakliga plan för det kommande året är antingen arbete eller studier.

Inne i själva rapporten redovisar vi även resultaten nedbrutet på fördelning mellan Allmän och Särskild kurs, Kvinna och Man samt kategorierna Utlandsfödd, Funktionsnedsatt och Lågutbildad.

Vid Efterläge 2

Vid Efterläge 2 (sex till tolv månader efter avslutad ursprunglig kurs) följer vi upp vad som faktiskt har hänt i deltagarnas liv. Då svarar 39 procent att de arbetar, 36 procent svarar att de studerar och 18 procent svarar att de både studerar och arbetar. Det är enbart 7 procent som svarar att de varken arbetar eller studerar. Av de som enbart arbetar är det 54 procent som arbetar heltid på osubventionerade anställningar. Av de som arbetar är det 83 procent som har osubventionerade anställningar.

Analys

Utvärderingen visar att andelen deltagare som går till arbete och fortsatta studier efter avslutad kurs på folkhögskola överstiger nivån för hur de själva skattade deras huvudsakliga orsak till att de påbörjade studierna. Vad utvärderaren kan bedöma stödjer studier på folkhögskola olika undergrupper på ett bra och likvärdigt sätt, dvs att pedagogiken på folkhögskolorna utgår från de enskilda deltagarnas behov. De är också utvärderarens bedömning att pandemin har varit en utmaning för både folkhögskolornas personal och dess deltagare. Detta bekräftas både av utvärderarens egna erfarenheter och utvärderingar som exempelvis Europeiska Socialfonden har gjort. Utan påverkan av pandemin skulle därför resultaten i denna utvärdering sannolik varit ännu högre.

Samhällsekonomiskt resultat

Samhällsekonomisk intäkt skapas primärt genom att en individ kan gå från arbetslöshet och bidragsberoende till att i ökad omfattning kunna försörja sig själv genom lön från arbete. Året innan deltagarna i denna utvärdering påbörjar sina studier på folkhögskola försörjer de sig genom en mix av bidrag och deltidsanställningar. Under tiden som de studerar på folkhögskola slutar merparten av deltagarna att arbeta, för att fullt ut satsa på sina studier. När deltagarna avslutar sina ursprungliga kurser på folkhögskola går vissa av deltagarna direkt till arbete och vissa går vidare till fortsatta studier. Av de som går till arbete är det en hög andel som går till heltidsanställningar och få av dessa anställningar är subventionerade. Det är en mycket liten andel av deltagarna som hamnar i en situation där de inte har någon tydlig sysselsättning alls.

Intäkt	Diff Föreläge/Efterläge 1	Diff Föreläge/Efterläge 2
Samhället	-60 000 kr/deltagare	7 000 kr/deltagare

Beräkningar och analyser av de samhällsekonomiska intäkterna bekräftar tydligt deltagarnas utveckling. När deltagarna börjar studera på folkhögskola sjunker intäkterna kraftigt, eftersom deltagarna använder sin tid till studier i stället för deltidsanställningar. Efter avslutade kurser på folkhögskola kommer många i arbete och med högre löner och högre tjänstgöringsgrad än tidigare. Då stiger intäkterna kraftigt. De stiger så kraftigt att de vid Efterläge 2 redan överstiger intäkterna vid Föreläget, trots att en stor del av deltagarna fortfarande är kvar i studier. När dessa deltagare i framtiden också kommer i arbete kommer intäkterna att öka ytterligare. Förutom att det skapas ökade intäkter för samhället totalt och de flesta berörda parter så ökar även deltagarnas disponibla inkomst betydligt. Den enda part som på kort sikt får en ökad kostnad är staten. Det beror på att staten får kostnader när deltagare studerar på högskola och universitet samt att staten får kostnader för subventionerade anställningar. På kort sikt överstiger dessa kostnader statens skatteintäkter. På längre sikt kommer även statens intäkter att bli positiva genom att skatteintäkterna ökar när deltagare lämnar studentlivet och går in i arbetslivet, samtidigt som kostnaderna för att bedriva universitet- och högskoleutbildning minskar.

Återbetalningstid

Återbetalningstid är ett av de bästa nyckeltalen för att följa upp och analysera samhällsekonomiska effekter. Vid Efterläge 1 har intäkterna minskat jämfört med Föreläget, vilket beror på att deltagarna har studerat i stället för att arbeta. Med negativa intäkter kan ingen återbetalningstid beräknas. Men redan vid Efterläget 2 har intäkterna ökat betydligt. Jämfört med kostnaden för att genomföra studierna på folkhögskola är dock intäkterna fortfarande små. Återbetalningstiden är då drygt 20 år. Men eftersom en stor andel av deltagarna fortfarande är i studier är det sannolikt att intäkterna kommer att öka betydligt i framtiden. Om intäkterna fortsätter att öka lika mycket till som de gjorde mellan Efterläge 1 och 2 sjunker återbetalningstiden till under 2,5 år. Det är därför utvärderingens bedömning att studier på folkhögskola är en effektiv social investering för de målgrupper som söker till de rörelsedrivna folkhögskolorna.

Regionalekonomiskt avtryck

De rörelsedrivna folkhögskolorna skapar regionalekonomiska effekter på de orter där de är etablerade. Det sker dels genom själva skolans verksamhet, dels genom att deltagarna lever och bor på orten. Skolans ekonomiska effekter skapas genom att de hyr lokaler, anställer personal samt köper varor och tjänster för att kunna bedriva sin verksamhet. Deltagarnas effekter skapas genom att de behöver boende samt konsumerar i det lokala näringslivet. Utvärderingen av det regionalekonomiska värde som skolorna skapar bygger på uppgifter från 13 rörelsedrivna folkhögskolors resultat- och balansräkningar, information om antalet deltagare och ett antal antaganden om deltagarnas inkomst och konsumtion (se beskrivning i rapporten). Medelvärdet för det totala regionalekonomiska värde som skolorna skapar är drygt 50 mkr per år och skola.

Slutsatser och avslutande resonemang

De deltagare som söker sig till studier på folkhögskola har i stor omfattning en förhoppning på att det ska leda till att de får ökade möjligheter till fortsatta studier och arbete. Denna utvärdering visar att de rörelsedrivna folkhögskolorna stödjer sina deltagare på ett så effektivt sätt att deltagarnas egna förväntningar överträffas. Rörelsefolkhögskolorna hjälper helt enkelt deltagarna att bygga en bra grund för sitt fortsatta liv och deras möjligheter att kunna försörja sig själva. Vi kan även konstatera att de rörelsedrivna folkhögskolorna är duktiga på att anpassa sin undervisning och sitt stöd till de enskilda deltagarnas behov. Det kan vi se genom att såväl kvinnor som män, utlandsfödda, personer med funktionsnedsättningar samt personer med låg utbildning upplever att de får ett bra stöd. Resultaten visar också att deltagarna fortsätter en stabil utveckling även efter att de har avslutat sina ursprungliga kurser på folkhögskola.

De samhällsekonomiska resultaten bekräftar övriga resultat i utvärderingen. Vi kan tydligt se att deltagare som studerar på folkhögskola skapar ökade samhällsekonomiska intäkter efter att de har avslutat sina kurser. Vi kan också konstatera att intäkterna kommer att öka ytterligare i framtiden, eftersom det är en stor grupp av deltagarna som fortfarande studerar. Dessa studier kommer ytterligare att stärka deltagarnas ställning på arbetsmarknaden och i samhället. Den dag de börjar arbeta kommer betydande samhällsekonomiska värden att skapas.

Några avslutande funderingar

En väl fungerande välfärd är beroende av en stark ekonomi. En stark ekonomi är beroende av att alla bidrar till sin egen försörjning i den omfattning som är möjligt. För att optimera detta behövs verktyg för att stödja utsatta grupper att ta sig in på arbetsmarknaden. Men det behövs också verktyg för att stödja grupper att ställa om till nya behov i samhället. De rörelsedrivna folkhögskolorna spelar och kan fortsätta att spela en viktig roll i detta arbete. Utbildning är ett mycket kraftfullt verktyg för att stärka individers position i samhället och på arbetsmarknaden. Det är viktigt att rörelsefolkhögskolorna bedriver detta väsentliga arbete i samverkan med samhällets övriga aktörer, så att folkhögskolornas arbete skapar så stor nytta som möjligt. Utvärderingen vill därför skicka med följande frågeställningar, vilka vi hoppas ska leda till diskussioner och fortsatt utveckling av de rörelsedrivna folkhögskolornas verksamhet:

- Hur kan redan etablerade kontakter med Arbetsförmedlingen, kommunerna och andra aktörer utvecklas ytterligare, så att folkhögskolorna kan fortsätta att spela en viktig roll i det arbetsmarknadsinriktade arbete som behövs för att stödja individer i deras utveckling mot arbete och egenförsörjning?
- Vilka övriga samhällsutmaningar finns lokalt, regionalt och nationellt i vilka folkhögskolorna kan vara en viktig aktör för att möta omställningen mot ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart samhälle?
- Hur ser skolornas finansierare och ägare på skolans profil/inriktning relativt den samhällsekonomiska nyttan och det sociala kapital som skapas av verksamheten?

Inledning

Bakgrund

De rörelseägda folkhögskolorna i Sverige organiseras av Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation (RIO), som representerar 110 av Sveriges 154 folkhögskolor. De 110 folkhögskolorna är folkrörelse-, organisations, stiftelse- och föreningsägda. RIO har till uppgift att bevaka, främja och tillvarata medlemsskolornas intressen. Inom ramen för medlemsuppdraget bistår RIO medlemmarna genom att driva intressepolitiska frågor, omvärldsbevakning och skapa opinion. RIO är tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Studieförbunden medlemmar i Folkbildningsrådet.

Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO, har på uppdrag av kongressen 2017 inlett ett samarbete med Payoff för att kunna visa på värdet av den nytta som de rörelseägda folkhögskolorna skapar.

Folkbildningens påverkan på samhällets ekonomi

Utbildningspolitikens mål är delvis direkt kopplade till ekonomiska mål och delvis till andra målsättningar, vilka är helt eller delvis frikopplade från ekonomiska effekter. Exempel på ekonomiska mål som utbildningsinsatser kan bidra till är att höja arbetskraftens produktivitet och därigenom förbättra individernas möjligheter till sysselsättning och inkomster, d.v.s. egenförsörjning. Minskade skillnader i socioekonomisk status mellan olika grupper är delvis ett mål av ekonomisk karaktär, men kan även ses som beskrivning av i vilken omfattning utbildningsinsatser har lyckats bidra till ett socialt hållbart samhälle. Ökad allmänbildning och förbättrad demokrati är exempel på önskvärda effekter av utbildning, men som inte bör - och svårligen kan - mätas monetärt. Inom nationalekonomisk teori betraktas samtliga effekter ovan, materiella och icke-materiella, som positiva i de fall de ökar invånarnas upplevda nytta och välfärd. Ett sammanfattande begrepp som används mer och mer är för att beskriva dessa effekter är också Socialt kapital¹. Det är dock enbart de ekonomiska parametrarna som vi i denna rapport använder för att beräkna och analysera de samhällsekonomiska resultaten och effekterna.

Hur effektiv en utbildning är när det gäller att leda till positiva ekonomiska effekter beror i huvudsak på tre faktorer. För det *första*, deltagarnas förmågor/kapacitet att ta till sig utbildningen. För det *andra*, själva produktionsprocessen där lärarnas kapacitet och pedagogiska förmåga spelar en viktig roll. Utbildningens innehåll, den pedagogiska modellen och andra förhållanden inom själva utbildningen påverkar också utfallet. Den *tredje* faktorn är omvärldsförhållanden efter genomförd utbildning, exempelvis konjunktur och den lokala arbetsmarknaden. För att kunna beräkna och analysera de ekonomiska effekterna behövs ett antal mätbara indikatorer som beskriver deltagarnas utveckling. Exempel på sådana mätbara indikatorer är individens arbetsinkomst, anställningens tjänstgöringsgrad och huruvida anställningen är subventionerad eller inte och i så fall till vilken nivå. Alla dessa indikatorer beskriver i vilken omfattning en individ bidrar till produktionen av varor och tjänster i samhället. Dessa

¹ Nyttan med folklig bildning: en studie av kapitalformer i folkbildandets verksamhet, Bert Gustavsson och Matilda Wiklund

indikatorer fångas på ett heltäckande sätt i den modell som används i denna utvärdering för att beräkna och beskriva de ekonomiska effekterna av de rörelsedrivna folkhögskolornas verksamhet.

Uppdraget

Payoff har i ett tidigare skede, tillsammans med RIO, utvecklat två modeller för att visa på det värde som rörelsefolkhighögskolorna skapar. Den *första* modellen är framtagen för att visa på det samhällsekonomiska värde som deltagarna skapar genom att de, med stöd av de olika utbildningarna på de rörelsedrivna folkhighögskolorna, på sikt kan komma i arbete och försörja sig själva.

Den *andra* modellen är framtagen för att visa på det regionalekonomiska avtryck som respektive folkhighögskola skapar i den region där den är placerad genom att skolan anställer personal, köper varor och tjänster samt genererar konsumtion i det lokala näringslivet via sin personal och sina deltagare. Båda modellerna är testade i en pilotstudie.

Utifrån arbetet med modellutveckling samt den genomförda pilotstudien har Payoff fått i uppdrag att genomföra utvärdering av vilket värde som de rörelsedrivna folkhighögskolornas verksamhet skapar. Utvärderingen har genomförts som en urvalsstudie, vilken har som mål att omfatta 400 deltagare på rörelsedrivna folkhighögskolor.

Utvärderingen ska visa på den ekonomiska nytta som de rörelsedrivna folkhighögskolorna skapar. Utvärderingen ska visa på värdet av de stegförflyttningar som deltagarna gör avseende sina möjligheter att försörja sig själva genom arbete. Studien beskriver stegförflyttningarna genom att kartlägga följande frågeställningar, vilka ligger till grund för de ekonomiska beräkningarna; Hur ser nuläget ut när de påbörjar sin utbildning (Föreläge)? Hur ser situationen ut när de slutför utbildningen (Efterläge 1)? Hur ser situationen ut cirka ett halvår till ett år efter avslutad utbildning (Efterläge 2)?

Inom ramen för utvärderingen ställer vi även ett antal kvalitativa frågor, exempelvis varför deltagaren har sökt sig till studier på folkhighögskola och i vilken omfattning de tror att studier på folkhighögskola främjar deras möjligheter till fortsatta, högre studier och/eller arbete. Vi har även ställt frågor kring bakgrundsvariabler, exempelvis för att möjliggöra analyser utifrån kön, utlandsfödda och funktionshinder.

Underlaget och kunskapen från utvärderingen ska kunna användas av de rörelsedrivna folkhighögskolorna som underlag för dialog med myndigheter på både nationell, regional och kommunal nivå. Denna rapport utgör slutredovisning av Payoffs uppdrag.

Metod

Urval och population

För underlaget till denna studie har information samlats från deltagare på 13 utvalda rörelsedrivna folkhighögskolor. Urval av skolor har gjorts i samråd med uppdragsgivaren för att få en spridning av skolor; geografiskt, skolornas storlek, skolornas olika inriktningar samt deltagarmix. På varje utvald skola har en klass från allmän kurs och en

klass från särskild kurs valts ut, där samtliga deltagare har ombetts besvara utvärderingens enkäter. Totalt ingick 516 deltagare i den ursprungliga populationen, d.v.s. de deltagare som besvarade enkäten avseende Föreläget.

Av de 516 ursprungliga deltagarna (Föreläget) gick 273 st på Allmän kurs (53%) och övriga 243 st på Särskild kurs (47%). Bland deltagarna på Särskild kurs gick 110 st (45%) på yrkesinriktad kurs.

337 deltagare av de ursprungliga deltagarna har besvarat även den andra enkäten, vilket skedde under maj till juni 2020 (Efterläge 1). Av dessa gick 170 st på Allmän kurs (50,4%) medan övriga 167 gick på Särskild kurs (49,6%), varav 51 st på yrkesinriktad kurs (31%).

Enkäten våren 2021 (Efterläge 2) har besvarats av 219 deltagare av de ursprungliga deltagarna. Av dessa gick 103 st på Allmän kurs (47 %) medan övriga 116 gick på Särskild kurs (53 %), varav 34 st på yrkesinriktad kurs (29 %).

Under arbetet med utvärdering av Efterläge 2 har svarsfrekvensen från tre av skolorna varit så låg att utvärderaren i samråd med uppdragsgivaren beslutat att inte ta med dessa tre skolor (och dess respondenter) i utvärderingen. Efter att svaren från dessa tre skolor tagits bort kvarstod 404 deltagare i Föreläget och 278 deltagare i Efterläge 1 samt 219 deltagare i Efterläge 2. En total population på 404 deltagare stämmer väl överens med Payoffs ursprungliga uppdrag att utvärdera 400 deltagare.

Det betyder att för de deltagare som svarat på enkäterna för både Föreläget, Efterläge 1 och Efterläge 2 har utvärderingen följt utvecklingen av deras livssituation under cirka två års tid.

Deltagande skolor

Följande skolor har ingått i utvärderingen:

- Alma folkhögskola
- Hagabergs folkhögskola
- Hyllie Park folkhögskola
- June folkhögskola
- Kalix folkhögskola
- Marieborgs folkhögskola
- Medlefors folkhögskola
- Nordiska folkhögskolan
- Sjöviks folkhögskola
- Västerås folkhögskola
- Wendelsbergs folkhögskola
- Umeå folkhögskola (f.d. Dalkarså)
- Östra Grevie folkhögskola

Alma folkhögskola, Marieborgs folkhögskola och Hagabergs folkhögskola har utgått, då de har haft svårt att få kontakt med sina deltagare i Efterläge 2.

Datainsamling

Datainsamlingen har skett på individnivå genom att deltagare på de utvalda skolorna och de utvalda klasserna fått svara på en enkät dels när det börjar sin utbildning (Föreläge), dels när de avslutar utbildningen (Efterläge 1) samt vid en uppföljning 6-12 månader efter avslutad utbildning (Efterläge 2).

Vid Föreläget besvarades enkäten i klassrummet på skoltid, vilket ledde till en mycket hög svarsfrekvens. Bortfall bestod enbart av elever som var frånvarande just den lektion som enkäten besvarades. På grund av pandemin bedrevs utbildningen på distans vid Efterläge 1. Enkäten besvarades då digitalt. Vid Efterläge 2 har deltagarna avslutat sin utbildning och därför besvarades enkäten digitalt även vid detta tillfälle.

Vid samtliga datainsamlingstillfällen har deltagarna fått svara på ekonomiska frågor där de beskriver hur de försörjer sig. Dessutom har utvärderingen ställt ett antal kvalitativa frågor. Vid Föreläget fokuserade de kvalitativa frågorna på vilken som var den viktigaste anledningen till att individen valde att börja studera på folkhögskola. Vid Efterläge 1 och 2 ställdes uppföljande kvalitativa frågor kring deltagarnas syn på hur deras möjligheter till fortsatta studier och arbete har påverkats av utbildningen på folkhögskola. Dessutom har deltagarna svarat på frågor kring sin personliga utveckling. Slutligen har deltagarna svarat på frågor huruvida de personliga målen med utbildningen har uppnåtts gällande ökande kunskaper, förbättrat självförtroende och om nya möjligheter har skapats i deltagarnas liv.

Svarsfrekvens och analys av bortfall

Orsakerna till det minskade antalet besvarade enkäter är flera. Den enskilt största orsaken är sannolikt att enkäten besvarades på distans, via en utskickad länk, vid Efterläge 1 och 2 till skillnad mot vid Föreläget då enkäten besvarades i klassrummen på respektive skola. Det är helt enkelt svårare att motivera deltagarna att svara på enkäten om de är på distans. Vid Efterläge 1 är svarsfrekvensen 69 procent, jämfört med antalet svarande vid Föreläget. Vid Efterläge 2 är svarsfrekvensen 79 procent jämfört med Efterläge 1 och 54 procent, jämfört med Föreläget. I Efterläge 2 har tre skolor haft så svårt att få kontakt med sina tidigare deltagare att det inte varit meningsfullt att ta med deras underlag i utvärderingen.

Utöver vad som beskrivits ovan beror bortfall bland annat på att deltagare har slutat sin utbildning på grund av sjukdom, flyttat utomlands etc. Av den ursprungliga populationen på 516 deltagare kvarstår 404 deltagare efter att tre skolor tagits bort i Efterläge 2.

Representativitet

I ett försök att bedöma om den kvarvarande populationen är representativ i förhållande till ursprungspopulationen har analys av ett antal bakgrundsfaktorer gjorts. Nedan redovisar vi i vilken omfattning som strukturen i populationen vid Efterläge 1 och 2 avviker i förhållande till ursprungspopulationen vid Föreläget. Observera att utvärderingen har följt deltagarna under en tvåårsperiod, så det är samma personer som besvarat enkäten vid alla tre tillfällen; Föreläge, Efterläge 1 och Efterläge 2. Analysen är gjord utifrån deltagare från de tio skolor som deltagit i utvärderingen vid alla tre utvärderingstillfällena.

Tabell 1. Antal svarande vid Föreläget, Efterläge 1 och Efterläge 2, exklusive de tre skolor som tagits bort.

	Föreläge	Efterläge 1	Efterläge 2
Antal svarande	404	278	219
Andel kvinnor	61%	68%	66%
Andel utlandsfödda	21%	23%	25%
Andel med funktionshinder	29%	29%	25%

Med utgångspunkt från ovanstående underlag är bedömningen att mixen av deltagare som besvarat enkäterna i denna undersökning är stabil. Även om antalet respondenter har sjunkit mellan de tre mättillfällena, så visar analysen av bakgrundsvariablerna att målgruppen har en liknande sammansättning med avseende på kön, ursprungsland och funktionshinder. Därför är det utvärderingens bedömning att möjligheten att jämföra resultaten från de tre mättillfällena är god.

Påverkan av Coronapandemin

Enkätundersökningen som avser Föreläget genomfördes före Coronapandemin. Utvärderingen av Efterläge 1 och 2 genomfördes under den tid då Coronapandemin bredd ut sig och påverkade deltagarnas liv, alltifrån från deras möjligheter att få ett arbete till deras förhoppningar om framtiden. Exakt hur detta har påverkat utvärderingens resultat är inte möjligt att svara på. Med hög sannolikhet har dock resultaten för såväl den ekonomiska som den kvalitativa delen påverkats i negativ riktning jämfört med om pandemin inte hade uppstått.

Detta antagande bygger utvärderarna på kunskap från ett stort antal andra utvärderingar där vi intervjuat både professionell personal och deltagare i olika insatser/projekt/utbildningar. De intervjuade personerna har tydligt beskrivit att pandemin har varit en försvårande omständighet i genomförandet av olika insatser och att det har påverkat deltagarnas möjligheter till utveckling mot studier och arbete. Detta stöts även av exempelvis Svenska ESF-rådets rapport kring hur pandemin har påverkat ESF-finansierade projekt runt om i landet. Europeiska Socialfondens projekt syftar bl.a. till att minska arbetslöshet och utanförskap genom insatser som arbetar med kompetensutveckling, sysselsättningsåtgärder och integrationsinsatser. Pandemins påverkan på de rörelsedrivna folkhögskolornas verksamhet bör därför likna den påverkan som pandemin har haft på ESF-finansierade projekt. Det betyder att utan pandemin skulle deltagarnas möjligheter till arbete sannolikt varit bättre. Det skulle i sin tur ha lett till högre/bättre resultat än vad som beskrivs i denna rapport.

Avgränsningar

För att inte överdriva effekter i de samhällsekonomiska beräkningar gör Payoff alltid avgränsningen att enbart räkna på effekterna av insatsen för den aktuella individen som har besvarat enkätfrågorna. I detta fall avses de effekter som folkhögskolornas utbildningar skapar för deltagarna. Samtidigt är det viktigt att lyfta fram att deltagarens livssituation även påverkar människor i dennes omgivning. Om deltagarens situation

förbättras genom utbildningen så att de i förlängningen blir mer rustade för studier och arbete är det sannolikt att även familjen och omgivningen påverkas positivt. Dessa sekundära effekter är viktiga att lyfta fram och diskutera, men för att skapa tydliga orsak-verkan-samband väljer Payoff att inte ta med dessa sekundära effekter i beräkningarna. Det betyder att det, utöver vad som visas i denna rapport, sannolikt uppstår ytterligare (samhällsekonomiska) effekter än de som redovisas. Enligt uppgift från några skolor har även några deltagare lämnat folkhögskolan under pågående utbildning (och därför inte besvarat Efter-läges enkäterna) på grund av att de har fått arbete kopplat till sina studier på folkhögskolan. Uppgifter från dessa deltagare ingår därför inte i underlaget för denna utvärdering, men skulle i så fall förbättrat det ekonomiska resultatet i denna rapport ytterligare.

Av integritetsskäl kommer vi i denna undersökning inte att redovisa några resultat för grupper under tio personer. Detta innebär exempelvis att vi vid analyser utifrån kön bara kommer att redovisa resultaten för kvinnor och män. Gruppen som har angivit att de definierar sig som annat är så liten att den inte redovisas separat. Det innebär även att analyser av undergrupper i vissa fall inte redovisas, då dessa grupper kan vara under tio personer.

Modeller för utvärdering av ekonomisk nytta

Samhällsekonomisk nytta

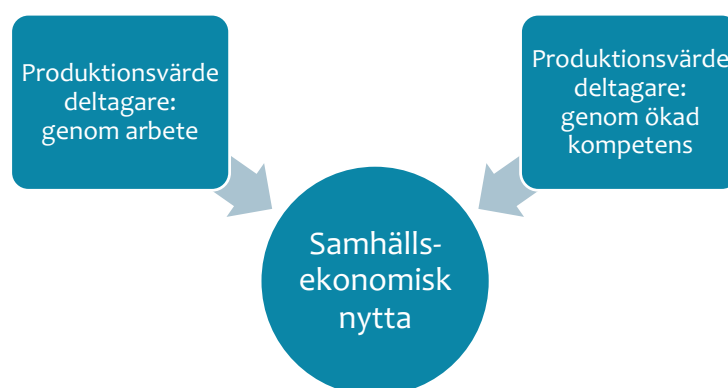
Vi utgår från begreppet samhällsnytta, vilket avser det totala värde som folkhögskolorna skapar, både monetära och icke-monetära värden. När vi pratar om begreppet samhällsekonomisk nytta är det enbart de monetära värdena som avses. Med monetära värden menar vi effekter som ryms inom det samhällsekonomiska kretsloppet, dvs., värdet av varor och tjänster som produceras och olika ekonomiska transferringar i form av lön, bidrag, skatter m.m. Med icke-monetära värden menar vi mer kvalitativa värden, t.ex. välbefinnande, hälsa och livskvalitet.

Inom ramen för detta utvärderingsuppdrag har två modeller tagits fram för att beskriva den ekonomiska nytta som rörelsefolkhögskolorna skapar. Den *första* modellen beskriver den samhällsekonomiska nytta som skapas genom att de rörelsedrivna folkhögskolorna stödjer sina deltagare till fortsatta studier och arbete. Den *andra* modellen beskriver den regionalekonomiska nytta som de rörelsedrivna folkhögskolorna skapar genom att de finns på en viss geografisk plats och att de anställer personal, hyr lokaler, allokerar finansiella medel m.m. Resultaten från de två modellerna ska ej summeras, då de till viss del överlappar varandra. I stället visar de på två olika perspektiv. Nedan beskriver vi kort de två modellerna.

Samhällsekonomisk nytta genom deltagarnas utveckling mot studier och arbete

De monetära värdena samlas under begreppet samhällsekonomisk nytta och består av den ökade produktion som deltagarna på folkhögskolor kan skapa med hjälp av utbildningen. Den ökade produktionen skapas genom att folkhögskolan ökar deltagarnas möjligheter att, på kort eller på längre sikt, få ett arbete som leder till egenförsörjning. Detta värde kan även delas upp i två delar. Dels att deltagare över huvud taget kan ta

steget in på arbetsmarknaden, alternativt öka sin tjänstgöringsgrad. Det betyder att de kan öka den tid de utför ett arbete som de får lön för. Dels består värdet i att deltagarna genom utbildningen får ökad kompetens och därigenom kan utföra ett mer kvalificerat arbete än de hade kunnat utföra utan utbildningen. Båda dessa delar bidrar till att deltagaren kan medverka till ett ökat samhällsekonomiskt värde.

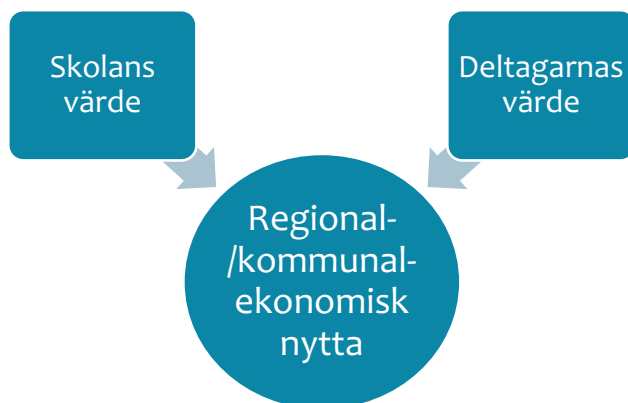
Figur 1. Samhällsekonomisk nytta skapas genom mer arbete och genom ökad kompetens

För att beräkna de ekonomiska värden som deltagarna skapar med hjälp av den utbildning och det stöd som de får från folkhögskolorna använder vi oss av de parametrar som skapar påverkan på samhällsekonomin; förändrad försörjningssituation och förändrad förbrukning av samhällsresurser.

Den förändrade försörjningssituationen beskriver den samhällsekonomiska stegförflyttning som deltagarna klarar av att göra med stöd från folkhögskolorna. Förändringen i försörjningssituation beskriver helt enkelt hur deltagaren försörjer sig och deras förflyttning från beroende av olika typer av offentliga försörjning till att de i högre grad kan försörja sig genom lön från arbete. Den ekonomiska stegförflyttningen beskriver även hur försörjningsbördan förflyttas mellan olika aktörer i samhället.

Regionalekonomisk nytta genom att de rörelsedrivna folkhögskolorna bedriver sin verksamhet på en viss ort

I arbetet med att ta fram en modell för att beskriva den regionalekonomiska nyttan har vi i stället utgått från de effekter som skapas genom att den enskilda folkhögskolan är geografiskt placerad på en viss ort. Då är det själva skolans verksamhet som bidrar till de ekonomiska effekterna samt att deltagarna bor och konsumerar på orten under studietiden. Genom sin geografiska placering allokerar skolan statliga och regionala bidrag till den aktuella orten, vilket skapar arbetstillfällen på skolan, uthyrning av lokaler samt inköp av utrustning och olika typer av tjänster på det lokala planet. Deltagarna skapar ekonomiska effekter genom att de konsumerar sina inkomster på plats på den aktuella orten. Inkomsterna består av studiemedel, lön från deltidsarbete och eventuella bidrag.

Figur 2. Den enskilda skolans regionalekonomiska avtryck

Resultat och analys av enkätundersökningarna

Underlag till denna utvärdering har samlats in vid tre tillfällen. Syftet med den *första* enkäten var att identifiera en baslinje för den fortsatta utvärderingen, samt ta reda på vilka de huvudsakliga anledningarna var till att deltagarna valde att studera på folkhögskola. Syftet med den *andra* enkäten var att identifiera vilken utveckling som skett under själva studietiden och hur deltagarna ser på sin närmaste framtid. Syftet med den *tredje* enkäten var att få en bekräftelse på den faktiska utvecklingen som deltagarna har haft efter att de har slutfört sin utbildning på folkhögskola.

Nedan gör vi en sammanfattning av vad som framkommit i dessa enkätundersökningar.

Varför läser deltagarna på folkhögskola – Förelägg

Det finns ett flertal olika rapporter som under årens lopp har fokuserat på frågan varför en individ väljer att studera på folkhögskola. Exempelvis har både Stadskontoret, SCB och Folkbildningsrådet analyserat detta område. Att studera handlar för många deltagare i förlängningen om att kunna få ett intressant arbete och kunna försörja sig själv. Men det finns även de som studerar på folkhögskola mer med fokus på att förverkliga sig själva.

Enligt ovan nämnda rapporter söker sig deltagare till allmän kurs främst av studiebaserade skäl. Exempelvis har en övervägande del av deltagarna på allmän kurs kortare utbildning än två års utbildning på gymnasium när de söker till folkhögskola. Detta stämmer väl överens med den allmänna kursens inriktning mot att vara beredande till fortsatta och högre studier. Det innebär i sin tur att deltagarna fortsatta utveckling till största delen leder till att det går vidare till just fortsatta högre studier. Det är först i nästa steg, på ett till två års sikt, som dessa deltagare söker sig ut på arbetsmarknaden för att försörja sig själva. Men då har de på andra sidan betydligt starkare position för att både få en anställning och att kunna behålla sin anställning. Därigenom har det med hjälp av studier på folkhögskola ökat sina möjligheter att försörja sig själva genom arbete, även om det tar lite tid innan resultatet syns.

Enligt samma rapporter finns en betydligt större spridning i orsakerna till att en deltagare söker till särskild kurs på folkhögskola. De två viktigaste orsakerna till att söka på särskild kurs beskrivs som personlig utveckling och yrkesutbildning.

Inom ramen för denna utvärdering har deltagarna, vid tre tillfällen, fått svara på frågor om varför de väljer att studera på folkhögskola. I tabellen nedan beskriver vi deltagarna svarade när de var just i början på sin utbildning.

Tabell 2. Viktigaste anledningen till att ha valt studera på folkhögskola – svar vid Efterläge

Anledning till studier	Andel
Öka mina möjligheter att studera vidare	44%
Öka mina möjligheter att få arbete	24%
Förbättra min personliga utveckling	22%
Uppleva något nytt och roligt	7%
Annat skäl	3%

Det betyder att det är en övervägande andel av deltagarna i denna utvärdering, 68 procent, som uppger att de söker sig till studier på folkhögskola för att förbättra sina möjligheter till fortsatta studier och till arbete.

Påverkan på möjligheterna till fortsatta studier – Efterläge 1

Genom enkäterna vid Efterläge 1 (vid avslut) har vi följt upp deltagarnas syn på folkhögskolestudiernas påverkan på deras möjligheter till fortsatta studier. Vid Efterläge 1 svarar deltagarna enligt följande på frågan hur deras studier på folkhögskola har påverkat deras möjligheter till fortsatta, högre studier:

Tabell 3. Hur har möjligheterna att studera vidare påverkats – Efterläge 1

	Minskat	Oförändrat	Ökat något	Ökat en hel del	Ökat betydligt
Alla	2%	18%	19%	29%	32%
Allmän kurs	4%	9%	12%	35%	40%
Särskild kurs	1%	26%	25%	28%	20%
Kvinna	1%	19%	19%	31%	30%
Man	4%	16%	19%	32%	29%
Utlandsfödd	2%	6%	17%	37%	38%
Funktionsnedsatt	3%	20%	20%	30%	27%
Lågutbildad	2%	11%	13%	35%	39%

Det betyder sammantaget att 80 procent av samtliga deltagare anger att studier på folkhögskola påverkar deras möjligheter till fortsatta studier i positiv riktning. Av dessa är det 61 procent som anser att studier på folkhögskola har ökat möjligheterna en hel del eller att möjligheterna har ökat betydligt. Utvärderingen kan därmed bekräfta att studierna på folkhögskola har levt upp till deltagarnas förväntningar om att öka sina möjligheter till fortsatta studier.

Vi kan också se att det är en mycket jämn fördelning mellan hur kvinnor och män uppfattar hur folkhögskolan har påverkat deras möjligheter till studier. Likaså kan vi även konstatera att studier på folkhögskola verkar passa särskilt bra för utlandsfödda och lågutbildade. Även personer med funktionsnedsättningar anser att de har fått ett bra stöd, men ligger generellt på en klart lägre nivå än utlandsfödda och lågutbildade. Helt i linje med utbildningens inriktning kan vi även se att det är klart fler på allmän kurs som uppfattar folkhögskola som ett bra stöd för att studera vidare, jämfört med deltagarna på särskild kurs.

Påverkan på möjligheterna till arbete – Efterläge 1

Genom enkäterna vid Efterläge 1 (vid avslut) har vi följt upp deltagarnas syn på folkhögskolestudiernas påverkan på möjligheterna till att erhålla arbete. Vid Efterläge 1 svarar deltagarna enligt följande på frågan hur deras studier på folkhögskola har påverkat deras möjligheter till arbete:

Tabell 4. Hur har möjligheterna till att få arbeta påverkats – Efterläge 1

	Minskat	Oförändrat	Ökat något	Ökat en hel del	Ökat betydligt
Alla	2%	25%	33%	25%	15%
Allmän kurs	3%	30%	29%	24%	14%
Särskild kurs	1%	14%	41%	27%	17%
Kvinna	1%	21%	34%	25%	19%
Man	4%	31%	25%	28%	12%
Utlandsfödd	5%	12%	22%	38%	23%
Funktionsnedsatt	1%	29%	30%	27%	13%
Lågutbildad	3%	25%	26%	29%	17%

Det betyder att 73 procent av deltagarna anger att studier på folkhögskola påverkar deras möjligheter till arbete i positiv riktning. Av dessa är det 40 procent som anser att studier på folkhögskola har ökat möjligheterna en hel del eller att möjligheterna har ökat betydligt. Utvärderingen kan därmed konstatera att studierna på folkhögskola har levt upp till deltagarnas förväntningar om att öka möjligheterna till framtida arbete.

Om vi tittar närmare på skillnader mellan kvinnor och män kan vi se att kvinnor i högre utsträckning anser att folkhögskola har ökat deras möjligheter till ett framtida arbete. I övrigt är gruppen utlandsfödda den grupp som generellt anser att studier på folkhögskola har ökat deras möjligheter till framtida jobb mest. Även personer med funktionsnedsättningar och personer med låg utbildning anser att de har fått ett bra stöd mot arbete, dock på en något lägre nivå. I linje med utbildningens inriktning är det fler på särskild kurs som anser att de har fått stöd mot framtida arbete.

Påverkan på personlig utveckling – Efterläge 1

Genom enkäterna vid Efterläge 1 (vid avslut) har vi följt upp deltagarnas syn på folkhögskolestudiernas påverkan på deras personliga utveckling. Vid Efterläge 1 svarar deltagarna enligt följande på frågan hur deras studier på folkhögskola har påverkat deras personliga utveckling:

Tabell 5. Hur har min personliga utveckling påverkats – Efterläge 1

	Försämrats	Oförändrat	Förbättrats något	Förbättrats en hel del	Förbättrats betydligt
Alla	2%	4%	16%	33%	45%
Allmän kurs	2%	5%	22%	30%	41%
Särskild kurs	0%	3%	10%	32%	55%
Kvinna	0%	3%	14%	30%	53%
Man	3%	6%	20%	30%	41%
Utlandsfödd	2%	5%	14%	38%	41%
Funktionsnedsatt	1%	5%	24%	30%	40%
Lågutbildad	1%	4%	19%	33%	43%

Det betyder att 94 procent av deltagarna anger att studier på folkhögskola påverkar deras personliga utveckling i positiv riktning, vilket bara kan tolkas som ett mycket positivt resultat. Av dessa är det 78 procent som anser att studier på folkhögskola har förbättrat möjligheterna en hel del eller att möjligheterna har förbättrats betydligt.

Deltagare på både Allmän kurs och Särskild kurs anger att studier på folkhögskola har varit positivt eller mycket positivt för deras personliga utveckling. Noterbart är att deltagare på Särskild kurs i 55 procent av fallen ger studierna på folkhögskola absolut högsta betyg, avseende påverkan på den personliga utvecklingen. När det gäller personlig utveckling är betyget från Utlandsfödda, Lågutbildade och personer med funktionsnedsättningar väldigt lika.

Nya möjligheter i livet – Efterläge 1

Genom enkäterna vid Efterläge 1 (vid avslutad kurs) har vi följt upp deltagarnas syn på folkhögskolestudiernas påverkan på deras framtida möjligheter i livet. Vid Efterläge 1 svarar deltagarna enligt följande på frågan hur de anser att deras studier på folkhögskola har påverkat deras framtida möjligheter i livet.

Tabell 6. Hur har min syn på nya möjligheter i livet påverkats – Efterläge 1

	Inte alls	Oförändrat	Ja, något	Ja, till viss del	Ja, till stor del
Alla	2%	5%	14%	31%	48%
Allmän kurs	4%	5%	16%	26%	49%
Särskild kurs	1%	4%	12%	30%	53%
Kvinna	1%	2%	11%	31%	55%
Man	3%	8%	19%	23%	47%
Utlandsfödd	2%	2%	17%	16%	63%
Funktionsnedsatt	4%	7%	20%	33%	36%
Lågutbildad	2%	4%	17%	24%	53%

Det betyder att 93 procent av deltagarna anger att studier på folkhögskola påverkar deras framtida möjligheter i livet i positiv riktning. Av dessa är det 79 procent som anser att studier på folkhögskola har förbättrat möjligheterna till viss del eller att möjligheterna har förbättrats till stor del. Utvärderingen kan därmed konstatera att studierna på folkhögskola har levt upp till deltagarnas förväntningar om att ge ökade framtida möjligheter i livet. Det finns inte några större skillnader mellan deltagarna på Allmän och Särskild kurs. Däremot kan man se att kvinnor i större utsträckning anser att studierna har gett ökade möjligheter i livet, jämfört med män. Även om båda grupperna generellt ger höga betyg. Bland grupperna Utlandsfödda, personer med funktionsnedsättningar och Lågutbildade ger deltagarna höga betyg. Men vi kan konstatera att hos Utlandsfödda och Lågutbildade är det mer än hälften som ger absolut högsta betyg, vilket får anses som ett mycket gott resultat.

Huvudsaklig plan för närmaste 12-månadersperioden – Efterläge 1

Genom enkäterna vid Efterläge 1 (vid avslutad kurs) har vi följt upp vilken deras huvudsakliga plan är för den närmaste 12-månadersperioden efter avslutade studier på folkhögskola. Deltagarna svarar enligt följande på frågan hur deras plan ser ut för den kommande 12-månadersperioden.

Tabell 7. Vilken är min huvudsakliga plan för den närmaste 12-månadsperioden – Efterläge 1

	Söka arbete/ arbete	Försätta studera	Annat
Alla	37%	57%	6%
Allmän kurs	24%	72%	4%
Särskild kurs	49%	43%	8%
Kvinna	39%	56%	5%
Man	34%	58%	8%
Utlandsfödd	29%	68%	3%
Funktionsnedsatt	43%	53%	4%
Lågutbildad	29%	65%	6%

Det betyder att 94 procent av deltagarna anger att de planerar att söka arbete, arbeta eller studera det närmaste året efter studier på folkhögskola. 37 procent planerar att söka arbete alternativt arbeta. 57 procent av deltagarna planerar att studera vidare och endast 6 procent anger Annat. Därmed kan vi konstatera att den grundläggande tanken om att studier på folkhögskola ska skapa förutsättningar för framtida studier och arbete stämmer mycket väl med de planer som deltagarna har året efter de avslutar sin utbildning på folkhögskola.

Vi kan även konstatera att inriktningen med Allmän kurs mot fortsatta studier stämmer mycket väl med hur deltagarna planerar sin närmaste framtid. Likaså kan vi konstatera att inriktningen med Särskild kurs mot arbete stämmer mycket väl med deltagarnas konkreta framtidsplaner för det närmaste året efter avslutade studier på folkhögskola. Men vi vill framhålla att även Särskild kurs kan vara studieförberedande.

Vad gäller analys av de tre kategorierna, utlandsfödd, funktionsnedsatt och lågutbildad, finns markanta skillnader. Utlandsfödda och lågutbildade planerar att i stor utsträckning fortsätta studera. Personer med funktionsnedsättningar har en jämnare fördelning mellan studier och arbete, med viss övervikt mot studier. Allmänt kan vi därmed konstatera att studier på folkhögskola verkar vara en bra eller mycket bra bas för deltagarna inför fortsatta studier.

Vad har faktiskt hänt året efter studier på folkhögskola – Efterläge 2

Inom ramen för denna utvärdering har det funnits möjlighet att följa deltagarna under en tvåårsperiod och med total tre mättillfällen. Generellt är detta mycket intressant, då det har funnits möjlighet att både identifiera deltagarnas uppfattning om sin egen livssituation och deras syn på hur studierna på folkhögskola kan vara ett stöd i deras

utveckling vid tillfället när de påbörjar sina studier (Föreläge). Därefter har vi haft möjlighet att följa upp hur deras uppfattningar har utvecklats under studierna och fram till att studierna avslutas (Efterläge 1). Avslutningsvis har vi kunnat följa upp deltagarnas uppfattningar och livssituation sex till tolv månader efter att de avslutat de ursprungliga studierna på folkhögskola (Efterläge 2). Att vi har haft möjlighet att följa upp deltagarnas faktiska situation vid Efterläge 2 ger en extra styrka till denna utvärdering, då det är ofta inte finns möjlighet att följa upp resultatet på lite längre sikt.

Nedan redovisar vi det faktiska resultatet för deltagarna vid Efterläge 2.

Tabell 8. Fördelningen på arbete, studier, kombination av arbete och studier samt övriga i Efterläge 2

Enbart arbete	Enbart studier	Både studier och arbete	Övriga	TOTALT
39%	36%	18%	7%	100%

Hur mycket arbetar du idag – Efterläge 2?

Av den totala gruppen vid Efterläge 2 är det 39 procent som enbart arbetar året efter de har avslutat studierna på folkhögskola. I denna grupp fördelar sig arbetet enligt nedan.

Tabell 9. Fördelningen på heltids- och deltidsarbete samt utan och med lönebidrag för de 39 procent av respondenterna som uppger att de enbart arbetar i Efterläge 2.

	Heltid utan lönebidrag	Heltid med lönebidrag	Deltid utan lönebidrag	Deltid med lönebidrag
Alla	54%	12%	29%	5%
Allmän kurs	55%	19%	26%	0%
Särskild kurs	53%	10%	31%	6%
Kvinna	51%	11%	34%	4%
Man	65%	9%	17%	9%
Utlandsfödd	38%	20%	38%	4%
Funktionsnedsatt	41%	15%	37%	7%
Lågutbildad	48%	22%	26%	4%

Av de deltagare som svarar att deras sysselsättning enbart består av arbete är det 54 procent som jobbar heltid på osubventionerade anställningar. Dessutom är det 12 procent som jobbar heltid med någon typ av subventionerad anställning. Resterande deltagare jobbar deltid, där merparten har en osubventionerad anställning. Vi kan därmed konstatera att studierna på folkhögskola dels har lett till att en stor andel har fått heltidsjobb och av samtliga anställda är det 83 procent som har osubventionerade anställningar. Bedömningen är därför att studierna på folkhögskola tydligt har stärkt deltagarnas ställning på arbetsmarknaden.

När vi analyserar resultaten utifrån kön ser vi att det är en betydligt större andel män som arbetar heltid, jämfört med kvinnor. Andelen subventionerade anställningar varierar däremot väldigt lite mellan kvinnor och män.

Vid analyser av utlandsfödda, personer med funktionsnedsättning och lågutbildade har de lågutbildade i högre grad klarat av att etablera sig på en heltidsanställning. Men det är också i den kategorin som flest individer har en subventionerad anställning. Generellt är andelen subventionerade heltidsanställningar relativt hög i dessa grupper. Bland deltidsanställningarna är andelen subventionerade anställningar betydligt lägre.

Vi vill dessutom lyfta fram att i den totala populationen är det ytterligare 18 procent av deltagarna som arbetar i kombination med fortsatta studier.

I gruppen som enbart studerar uppger 46 procent på Folkhögskola, Komvux 3 procent, Högskola 41 procent och 6 procent Yrkeshögskola och Övrigt 4 procent. Bland de utlandsfödda är andelen något högre på högskola eller yrkeshögskola medan andelen för personer med funktionsnedsättning är i paritet med totala populationen. För gruppen som uppger att de både studerar och arbetar är fördelningen i paritet med gruppen som enbart studerar, det gäller även nämnda undergrupper.

Hur mycket tror du att du kommer ha i inkomst av arbete (före skatt) under år 2021?

Utöver att fråga deltagarna om de arbetar, studerar eller en kombination, har utvärderingen ställt frågor kring inkomstnivåer.

Tabell 10. Fördelningen på olika inkomstnivåer för de som enbart arbetar i efterläget.

	<75 000 kr	75- 125 000 kr	125- 200 000 kr	200- 250 000 kr	250- 300 000 kr	300- 400 000 kr
Alla	18%	19%	25%	9%	17%	12%
Allmän kurs	21%	26%	22%	9%	13%	9%
Särskild kurs	17%	17%	26%	9%	18%	13%
Kvinna	17%	19%	26%	11%	19%	8%
Man	22%	17%	22%	4%	13%	22%
Utlandsfödd	33%	25%	17%	4%	4%	17%
Funktionsnedsatt	33%	20%	11%	7%	7%	22%
Lågutbildad	18%	19%	25%	9%	17%	12%

Året efter avslutade studier på folkhögskola kan vi konstatera att de generella inkomstnivåerna är relativt beskedliga. Men det är ändå 29 procent av deltagarna som har uppnått en årsinkomst på 250 000 kr/år eller mer. Vi kan även se att det är fler män som når upp till de högsta inkomstnivåerna. Männens medelinkomst ligger något över kvinnornas, 185 000 kr/år jämfört med 178 000 kr/år, se sammanställning nedan.

Detta beror med stor sannolikhet på att män i större omfattning jobbar heltid jämfört med kvinnor. Huruvida män har högre månadslön går inte att utläsa från underlaget.

Värt att notera är att deltagare som har läst Särskild kurs generellt har en högre medelinkomst jämfört med deltagare som har läst Allmän kurs. Bedömningen är att detta ligger helt i linje med att Särskild kurs har en tydligare inriktning mot arbete jämfört med Allmän kurs.

Medelinkomst för alla deltagare samt fördelat på följande grupper:

○ Medelinkomst för alla	= 178 000	kr/år
○ Medelinkomst för Allmän kurs	= 158 000	kr/år
○ Medelinkomst för Särskild kurs	= 184 000	kr/år
○ Medelinkomst för kvinnor	= 177 000	kr/år
○ Medelinkomst för män	= 185 000	kr/år
○ Medelinkomst för Utlandsfödd	= 148 000	kr/år
○ Medelinkomst för Funktionsnedsatt	= 168 000	kr/år
○ Medelinkomst för Lågutbildad	= 176 000	kr/år

Sammanfattande analys av kvalitativa frågor

När deltagarna i denna utvärdering påbörjar sina studier på folkhögskola gör de flesta, 44 procent, detta för att öka sina möjligheter till fortsatta studier. Den nästa största anledningen till studier på folkhögskola är att öka möjligheterna till arbete, 24 procent. En relativt stor andel, 22 procent, anger som huvudorsak till studierna att de vill förbättra sin personliga utveckling.

I de uppföljningar som utvärderingen har gjort vid tiden för avslut, Efterläge 1, och sex till tolv månader efter avslut, Efterläge 2, kan vi tydligt se att deltagarnas ambition att studera vidare förverkligas. Vid Efterläge 1 är det hela 80 procent av deltagarna som anger att folkhögskola har förbättrat deras möjligheter att studera vidare. Av dessa är det 32 procent som anger det absolut högsta betyget för att beskriva i vilken omfattning studierna har påverkat möjligheterna till framtida, fortsatta studier. I linje med inriktningen för Allmän kurs, så är det betydligt fler som anser att folkhögskolan har främjat fortsatta studier jämfört med deltagarna på Särskild kurs.

När vi följer upp hur deltagarna ser på folkhögskolans inverkan på deras framtida möjligheter till arbete är det 73 procent som anser att studierna på folkhögskola har påverkat deras framtida möjligheter till arbete på ett positivt sätt. I linje med inriktningen på Särskild kurs är det också fler deltagare på Särskild kurs som lyfter fram hur viktig studierna på folkhögskola varit för deras framtida möjligheter till arbete.

Vad vi kan bedöma stödjer studier på folkhögskola olika undergrupper på ett relativt likvärdigt sätt, d.v.s. att pedagogiken på folkhögskolorna utgår från de enskilda deltagarnas behov. Därigenom får samtliga grupper som studerar på folkhögskola likvärdiga möjligheter att lyckas med sina studier. Denna analys grundar vi på att för de flesta parametrar som vi följer upp är resultaten goda och relativt jämnt fördelade mellan exempelvis kvinnor och män samt mellan utlandsfödda, personer med

funktionshinder och lågutbildade. Men självklart finns skillnader, vilka vi har redovisat och kommenterat ovan i denna rapport.

Vid utvärderingen vid Efterläge 1 ställer utvärderingen en fråga om hur deltagarna ser på sin huvudsakliga plan för det kommande året. Svaren bekräftar och förstärker att deltagarnas ursprungliga plan ligger fast jämfört med anledningen till att de sökte till studier på folkhögskola. Vid Efterläge 1 säger 57 procent av deltagarna att deras huvudsakliga plan för det kommande året är studier och 37 procent av deltagarna säger att deras huvudsakliga plan är arbete. Detta kan jämföras med att vid Föreläget var det 44 procent som angav att de sökte studier på folkhögskola för att förbättra sina framtida möjligheter att studera samt att 24 procent angav att den viktigast anledningen till studier på folkhögskola var att öka de framtida möjligheterna till arbete. Vid uppföljningen av vad som faktiskt har hänt sex till tolv månader efter avslut av studierna på folkhögskola är det 39 procent som anger att de har arbete som huvudsaklig sysselsättning och ytterligare 18 procent som anger att de har en kombination av studier och arbete. Andelen som anger att de enbart har studier som huvudsaklig sysselsättning är 36 procent. Det betyder också att av den totala populationen är det bara sju procent som varken arbetar eller studerar, vilket får ses som ett positivt resultat i sig.

Utvärderingen vill även lyfta fram att pandemin har uppstått under genomförandet av denna utvärdering. Frågorna i Föreläget besvarades innan pandemin och frågorna för Efterläge 1 och 2 besvarades under pandemin. Erfarenheter från andra utvärderingar visar tydligt att pandemin varit en försvårande omständighet för både utförare och deltagare i de olika utvärderade insatserna. I denna utvärdering har det inte ingått att göra någon djupare analys av pandemins påverkan. Men det är sannolikt att även folkhögskolornas verksamhet och deltagarnas utveckling har mött en extra utmaning på grund av pandemin. I vilken omfattning är däremot inte möjligt att uttala sig om. Användandet av resultaten i denna utvärdering bör dock ske i ljuset av att deltagarnas utveckling med stor sannolikhet har försvårats av pandemin.

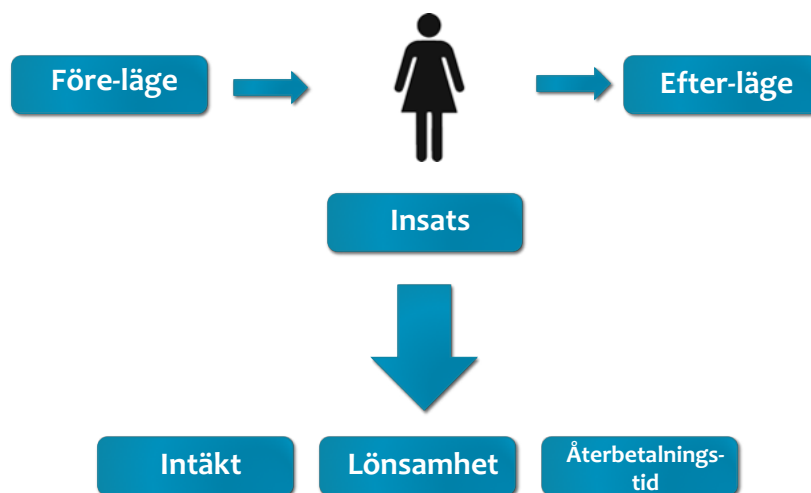
Samhällsekonomisk utvärdering

Samhällsekonomisk utvärdering är ett sätt att visa på värdet av att göra olika sociala satsningar och investeringar. Studier på folkhögskolan kan vara en sådan satsning, där individer får ett anpassat stöd för att kunna utvecklas mot fortsatta studier och arbete. I förlängningen ska det leda till att individen i ökad grad kan försörja sig själv genom arbete. Nedan beskriver vi grundläggande samhällsekonomiska samband.

Modell för deltagarnas produktionsvärde

Samhällsekonomisk nytta skapas genom att individer i högre grad arbetar och att individer genom ökad kompetens i högre grad kan utföra mer avancerat arbete. De rörelsedrivna folkhögskolorna kan stödja sin deltagare i denna utveckling från icke-arbete till arbete och/eller från osäkra anställningar med låg lön till mer stadigvarande anställningar med högre lön.

Stödet till deltagarna, som gör att de klarar av att gå till arbete alternativt fortsatta studier, består i att folkhögskolorna höjer deltagarnas studiemotivation och utbildningsnivå. Därigenom ger folkhögskolorna deltagarna grundläggande färdigheter och kompetens för att de ska kunna klara sig bättre i livet och därigenom ökar deltagarnas möjligheter att få ett jobb som de kan försörja sig på.

Figur 3. NyttoSAM, modell för samhällsekonomisk utvärdering av sociala investeringar

I vissa fall kan kopplingen till jobb vara relativt direkt, exempelvis genom att deltagarna läser särskilda kurser med specifik inriktning mot ett yrke. I andra fall kan kopplingen vara mer långsiktig genom att deltagare genom att läsa på allmän kurs både får behörighet att fortsätta att utbilda sig och att studiemotivationen ökar. Båda dessa faktorer ökar deltagarens framtida möjligheter att få ett arbete. Det ökar även deltagarnas möjligheter att få ett mer avancerat arbete med högre lön, vilket ytterligare ökar den samhällsekonomiska nyttan. Det är utvärdering enligt denna modell som redovisas i denna rapport.

Grundläggande begrepp

När en individ gör stegförflyttningar från utanförskap och arbetslöshet mot egenförsörjning genom arbete och studier ökar deras möjligheter att leva ett självständigt liv. Samtidigt skapas ekonomiska effekter som påverkar såväl individen, olika myndigheter och arbetsgivare samt samhället i stort. Nedan beskriver vi de ekonomiska begrepp som vi kommer att använda oss av för att visa på de ekonomiska effekter som skapas när deltagare studerar på folkhögskola och på så sätt utvecklas för att i nästa steg gå vidare mot fortsatta studier och arbete.

Utanförskapskostnad

Med *utanförskapskostnad* avses de outnyttjade intäkter och de kostnader som finns för deltagarna sett ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Då deltagarna ökar sin tjänstgöringsgrad och minskar sina behov av stöd från samhället frigörs en del av den ursprungliga, tillgängliga utanförskapskostnaden vilket innebär att samhällets kostnader för deras utanförskap minskar. Om en individ kommer i heltidsarbete utan subventioner och inte längre har något behov av stöd har all utanförskapskostnad arbetats bort. Det innebär att minskad utanförskapskostnad ska tolkas som att insatsen har fungerat och att individens utveckling har gått i positiv riktning.

Intäkter

Det totala ekonomiska resultatet för ökade intäkter och minskade kostnader samlar vi under rubriken *intäkter*. Dels består intäkterna av värdet av den ökade produktionen som individerna åstadkommer genom att folkhögskolorna stödjer deltagarna till arbete. Dels består intäkterna av värdet av den minskade resursförbrukning som är ett resultat av att deltagarna mår bättre, kan leva mer självständiga liv och har mindre behov av vård, minskat behov av olika stödinsatser samt minskat behov av handläggning av olika bidrag och ersättningar. Intäkterna är årligen återkommande i vår prognos av det framtida värdet. Utvecklas deltagarna i framtiden kommer intäkterna att öka ytterligare och försämrade deltagarna kommer de framtida intäkterna att minska.

Lönsamhet och återbetalningstid

Lönsamhet beskriver värdet som finns kvar efter att kostnaderna för insatsen har räknats bort, d.v.s. intäkter minus kostnader. I denna utvärdering består kostnaderna av kostnaden för utbildningsplatsen på folkhögskolan. Eftersom intäkterna är årligen återkommande medan insatskostnaden är en engångspost kan lönsamheten på kort sikt vara låg eller negativ, medan den på längre sikt kan skapa betydande värden i samhället. Ett alternativt sätt att beräkna lönsamheten är att ”skriva av” insatskostnaden under de antal år som insatsen bedöms ha effekt på deltagarnas beteende, d.v.s. en social investering.

Återbetalningstid är den tid som det tar för samhället att få tillbaka de resurser som har satsats. I denna utvärdering innebär det den tid det tar att skapa intäkter som överstiger kostnaden för individens utbildningsplats.

Samhällsekonomiskt resultat och analys

Nedan redovisar vi de samhällsekonomiska resultat som har vi har identifierat och beräknat i denna utvärdering. Resultaten visar på den ekonomiska nytta som har skapats genom att deltagarna på olika folkhögskolor har genomfört och slutfört sina utbildningar och i nästa steg kunna gå vidare mot högre studier och arbete. Underlag för utvärderingen är svaren på de enkäter som deltagarna har svarat på vid Föreläge, Efterläge 1 och Efterläge 2. Efterläge 1 visar på deltagarnas ekonomiska livssituation vid tidpunkten när de påbörjar sina studier på folkhögskola, Efterläge 1 visar på hur deltagarnas ekonomiska livssituation har förändrats under studietiden och fram till att de avslutar utbildningen på folkhögskolan. Efterläge 2 visar på hur deltagarnas livssituation har förändrat inom sex till tolv månader efter avslutad ursprunglig utbildning på folkhögskola.

Samhällsekonomisk utanförskapskostnad

Den samhällsekonomiska utanförskapskostnaden beskriver den ekonomiska omfattningen på deltagarnas utanförskap, det vill säga hur stor den sammanlagda kostnaden för samhället är på årsbasis av att deltagarna inte arbetar heltid och att de behöver stöd från olika samhällsaktörer.

Utanförskapskostnad per deltagare

En genomsnittlig individ i Payoffs omfattande databas som är arbetslös har en utanförskapskostnad motsvarande ca 600 000 kr per år. Utanförskapskostnaden består av två delar. Dels uteblivna intäkter genom att deltagaren inte arbetar, dels kostnader för olika typer av resursförbrukning. I vår databas fördelar sig den genomsnittliga utanförskapskostnaden ungefär med 500 000 kr per år för uteblivet produktionsvärde när individen inte arbetar och cirka 100 000 kr per år i samhällskostnader för extra stöd i form av sjukvård samt stöd från olika myndigheter.

Tabell 11. Genomsnittlig samhällsekonomisk utanförskapskostnad per deltagare och kr/år vid Föreläge, Efterläge 1 och Efterläge 2.

Total utanförskapskostnad	Föreläge	Efterläge 1	Efterläge 2
Per deltagare	Ca 488 000 kr	Ca 548 000 kr	Ca 481 000 kr

Denna utvärdering visar att utanförskapskostnaden per deltagare för de individer som besvarade vår enkät i Föreläget var ca 488 000 kr. Det är tydligt under de 600 000 kr som Payoff har som genomsnitt i sin databas men i denna utvärdering har vi inte beaktat deltagarnas eventuella behov av vård- och stödinsatser.

Den huvudsakliga orsaken till den genomsnittliga deltagaren har en lägre utanförskapskostnad än genomsnittet i Payoffs databas är att deltagarna som börjar studera på folkhögskola i viss omfattning har arbetat och skapat ett samhällsekonomiskt

produktionsvärde på motsvarande ca 100 000 kr året innan hen började på skolan. Men i denna grupp är det många som inte har haft möjlighet till heltidsarbete. I stället är det många som haft deltidsarbeten, exempelvis timanställningar. På den återstående, tillgängliga arbetstiden har de varit utan arbete. Den lägre utanförskapskostnaden relativt vår databas indikerar även att den genomsnittliga deltagaren inte befinner sig i ett utanförskap som kräver omfattande insatser.

När den genomsnittliga deltagaren har avslutat sina studier, Efterläge 1, har utanförskapskostnaden ökat till cirka 548 000 kr, vilket betyder att den genomsnittliga deltagaren har minskat sitt produktionsvärde, d.v.s. arbetar mindre jämfört med Föreläget. Detta är en naturlig och förväntad utveckling. Den huvudsakliga orsaken till den ökade utanförskapskostnaden är nämligen att den genomsnittliga deltagaren har gått från ett liv med deltidsarbete till ett liv med studier. Den genomsnittliga deltagaren har helt enkelt gått från att använda sin tid till deltidsarbete till att i stället satsa sin tid på sina studier på folkhögskola. Detta är ett väntat resultat, då många av deltagarna i denna utvärdering går på folkhögskola just för att förbättra sina möjligheter till fortsatta och högre studier.

Vid efterläge 2, mellan sex och 12 månader efter avslutade studier, har deltagaren fortsatt sin personliga utveckling. Flera deltagare har nu återgått till arbetslivet och börjat försörja sig via lön. Sannolikt kommer en stor del av dessa deltagare från studier på Särskild kurs eftersom dessa studier i större utsträckning är fokuserade på arbete. Det är dessa individer som gör att utanförskapskostnaden minskar och att den redan vid sex till tolv månader efter avslutade studier på folkhögskola är lägre än vid Föreläget.

Av de kvarvarande deltagarna går den absoluta merparten vidare till fortsatta studier, vilket ytterligare stärker deras framtida position på arbetsmarknaden. Det betyder att det finns mycket goda förutsättningar att även dessa deltagare i framtiden kommer i varaktigt arbete. Utifrån utredningens underlag kan vi konstatera att det är en mycket stor andel av deltagarna på folkhögskola som går vidare till arbete och studier samt att det är en väldigt liten andel av deltagarna som efter avslutade studier på folkhögskola inte har någon sysselsättning som är tydligt kopplat till arbete eller studier.

Samhällsekonomisk intäkt

Den intäkt som redovisas i detta avsnitt är i sin helhet kopplad till deltagarnas utveckling och förändrade livssituation. Vårt uppdrag innefattar inte att beräkna och redovisa konsekvenser på deltagarnas anhöriga, vänner etc. Det ligger dock i sakens natur att personer som skaffar sig en (högre) utbildning får ökade möjligheter till ett arbete. Detta kan på sikt få positiva effekter även på deltagarens omgivning, såväl monetärt som livskvalitetsmässigt. Om vi ska utveckla detta resonemang ytterligare kan vi se att personer som arbetar och försörjer sig själva på sikt också blir positiva förebilder för sina barn, vilket ökar sannolikheten att även de kommer att utbilda sig och kunna försörja sig själva genom arbete i framtiden.

Arbete och egenförsörjning skapar helt enkelt positiva ekonomiska effekter för fler än bara den enskilda deltagaren. Hur stora dessa sekundära monetära effekter är kan vi dock inte uttala oss om i denna rapport. Vi beräknar således bara de ekonomiska effekterna som är direkt kopplade till den enskilde deltagaren. Men det finns sannolikt

ytterligare positiva effekter utöver vad som beskrivs i denna rapport, vilka skapas i individens närmaste närhet, på kortare eller längre sikt.

Intäkt för hela populationen

Enligt vad vi har beskrivit ovan ökar den samhällsekonomiska intäkten när en individ gör stegförflyttningar mot arbete och i större utsträckning kan försörja sig själv genom arbete. Ökningen av intäkten kan delas upp i fyra orsaker. För det *första* har deltagare med högre utbildning större möjlighet att både få och behålla ett arbete. För det *andra* har deltagare med högre utbildning en större möjlighet att få ett heltidsjobb eller i alla fall ett jobb med högre tjänstgöringsgrad än de deltidsarbeten som deltagarna har innan de börjar studera på folkhögskola. För det *tredje* kan deltagare med en högre utbildning både få ett mer avancerat jobb med högre lön och dessutom få en mer positiv karriärsutveckling jämfört med om deltagaren inte hade utbildat sig. För det *fjärde* har en deltagare med högre utbildning en större möjlighet att erhålla ett arbete utan lönesubvention, vilket skapar betydligt större samhällsekonomisk nytta än ett subventionerat arbete.

Nedan redovisas den genomsnittliga samhällsekonomiska intäkten per deltagare vid Efterläge 1 och Efterläge 2 jämfört med Föreläget.

Tabell 12. Genomsnittlig samhällsekonomisk intäkt per deltagare vid Efterläge 1 och Efterläge 2 jämfört med Föreläget uppdelat på samhälle, kommun, region, stat och deltagare.

Intäkt	Diff Föreläge/Efterläge 1	Diff Föreläge/Efterläge 2
Samhället	-60 000 kr/deltagare	7 000 kr/deltagare
Kommun	26 000 kr/deltagare	8 000 kr/deltagare
Region	-6 000 kr/deltagare	5 000 kr/deltagare
Stat	-71 000 kr/deltagare	-48 000 kr/deltagare
Deltagare	-8 000 kr/deltagare	39 000 kr /deltagare

Intäkt för samhället

I tabellen ovan kan vi se att den samhällsekonomiska intäkten minskar med -60 000 kronor per deltagare och år för deltagarna mellan Föreläget och Efterläge 1. Orsaken är, som vi har beskrivit ovan, att i Föreläget är det relativt många deltagare som har enklare deltidsarbeten. Under studietiden minskar deltagarna sin arbetstid och i stället använder de sin tid för att satsa på sin folkhögskoleutbildning. Deltagarna hinner och orkar helt enkelt inte arbeta i samma omfattning, utan fokuserar i stället på att klara av sina studier med godkända resultat. Samtidigt får samhället ökade kostnader för att genomföra denna utbildning. De minskade intäkterna vid minskat arbete och ökade kostnader för att genomföra utbildning gör att samhällets intäkter minskar kraftigt när vi jämför utvecklingen från Föreläget till Efterläge 1. Vi vill samtidigt påpeka att detta både är en naturlig och förväntad utveckling för en grupp som påbörjar studier. Resonemanget ligger även helt i linje med den skillnad i utanförskapskostnad som vi har redovisat ovan. Därigenom ”byter deltagarna ut” sin försörjning från lön från deltidsanställningar till att försörja sig via studiemedel, vilket får till resultat att

det samhällsekonomiska produktionsvärdet minskar på kort sikt. Deltagaren kan helt enkelt inte producera varor och tjänster samtidigt som hen studerar. Samtidigt bygger deltagarnas utbildning en stabil grund för att intäkterna på längre sikt ska öka betydligt, d.v.s. när deltagarna har studerat färdigt och är redo att gå ut i arbetslivet. De har då skaffat sig ett gediget "utbildningskapital" och har därigenom ökade möjligheter att både få ett jobb, behålla ett jobb och - inte minst - att få ett mer avancerat och lönsamt jobb än innan de studerade. Om detta sker kommer de samhällsekonomiska intäkterna på sikt att öka betydligt.

Därmed går vi över och tittar på intäkterna som har skapats vid Efterläge 2. Vid Efterläge 2 har den totala populationen deltagare utvecklats och gjort så omfattande stegförflyttningar att de redan har skapat en större intäkt jämfört med Föreläget, 7 000 kr per deltagare och år. Det innebär att samhällets intäkter har ökat med 67 000 kr per deltagare och år mellan Efterläge 1 och Efterläge 2. Orsakerna till detta består av två delar; 1) En betydande andel av deltagarna som studerat på folkhögskola har redan vid Efterläge 2 fått ett arbete och 2) eftersom dessa deltagare inte längre "förbrukar" skolundervisning så minskar samhällets kostnader för att genomföra utbildningen på folkhögskola.

Intäkter för olika sektorer i samhället

Från Föreläget till Efterläge 1 ökar de kommunala intäkterna. Det beror till den största delen att personer med exempelvis försörjningsstöd har börjat studera med CSN, vilket förbättrar den kommunala ekonomin. Det finns även personer som tidigare studerat inom det kommunala skolsystemet och övergår till studier på folkhögskola. Det påverkar också den kommunala ekonomin positivt. När vi går vidare och tittar på Efterläge 2 fortsätter den positiva, kommunala ekonomiska utvecklingen. Men i denna period består utvecklingen till största delen av att flera deltagare kommer i arbete, vilket genererar kommunala skatteintäkter.

Påverkan på regionen är begränsad när vi analyserar utvecklingen mellan Föreläget och Efterläge 1. De minskade intäkterna består till största delen av minskade skatteintäkter när deltagare som tidigare har arbetat nu minskar sin arbetstid för att i stället satsa på sina studier. När vi tittar på effekterna vid Efterläge 2 ökar i stället de regionala intäkterna, vilket återigen till största delen är skatteeffekter. De regionala skatteintäkterna ökar när deltagarna, efter avslutad utbildning på folkhögskola, återgår till arbetslivet.

De ekonomiska effekterna för staten är omfattande. Orsaken till att intäkterna minskar så kraftigt mellan Föreläget och Efterläge 1 beror dels på ökade kostnader för folkbildningsanslag då deltagarna börjar studier på folkhögskola. Samtidigt ökar statens kostnader för studiemedel samt att skatteintäkterna minskar när deltagarna arbetar i mindre omfattning och i stället studerar. När vi i stället analyserar statens ekonomiska situation vid Efterläge 2 är den fortsatt kraftigt negativ jämfört med Föreläget, men det har skett en avsevärd ökning av intäkterna jämfört med Efterläge 1. Orsaken är att när deltagarna lämnar folkhögskola och till viss del börjar arbeta så minskar statens kostnader för folkbildningsanslaget och kostnaderna för studiemedel samt att skatteintäkterna ökar. Samtidigt är det en relativt stor del av deltagarna från folkhögskola som går vidare till högre studier. För denna grupp har staten kvar omfattande kostnader för universitet, högskola och studiemedel. Staten har dessutom kostnader för

subventionerade anställningar för de deltagare som går till ett arbete med lönesubvention. Men på sikt bör en stor andel av dessa deltagare gå vidare till arbete. Då kommer statens intäkter att förbättras betydligt genom att kostnader för utbildning och studiemedel försvinner samtidigt som skatteintäkterna ökar.

Deltagarna egen ekonomi påverkas också av den utvecklingsresa som de gör. Mellan Föreläget och Efterläge 1 minskar deltagarnas disponibla inkomster eftersom stora delar av deras arbetsinkomster försvinner och ersätts av studiemedel. I våra beräkningar lägger vi bara in bidragsdelen av studiemedlen i den disponibla inkomsten, eftersom lånedelen på sikt ska betalas tillbaka. Därför minskar deltagarnas inkomster inom denna period. Vid Efterläge 2 har det dock skett en omfattande ökning av deltagarnas inkomster. Det beror på att flera deltagare har lämnat sitt beroende av studiemedel och i stället försörjer sig via lön från arbete. Denna lön är dessutom betydligt högre jämfört med lönen som de hade i Föreläget. Deltagarnas disponibla inkomst förväntas dessutom fortsätta att öka betydligt de närmaste åren när de deltagare som valt att studera vidare avslutar sina studier och etablerar sig på arbetsmarknaden.

Kostnad för utbildning på folkhögskola

För att få en bra bild över hur mycket en utbildningsplats på en folkhögskola, i genomsnitt kostar, är det viktigt med ett underlag som är relevant och objektivt. I Folkbildningsrådets rapport, "Folkhögskolans ekonomi 2019", beskrivs att en årsplats på en rörelsefolkshögskola kostar 99 000 kr/år². För att få en relevant totalkostnad för deltagarnas utbildning behöver vi även göra en bedömning av hur länge en genomsnittlig deltagare studerar på folkhögskola. I denna studie har de som svarat på enkäten i genomsnitt studerat 2,8 terminer för att de ska få behörighet till fortsatta, högre studier. Det innebär att den totala "insatskostnaden" på folkhögskola för att stödja deltagaren till en fortsatt utveckling mot arbete motsvarar cirka 140 000 kr. För att göra denna kostnad jämförbar med samtliga övriga poster i den samhällsekonomiska beräkningen lägger vi till kostnaden för den genomsnittliga indirekta skatten i Sverige, vilken ger en "samhällsekonomisk utbildningskostnad" för den genomsnittliga deltagaren i denna utvärdering motsvarande cirka 175 000 kr³.

Lönsamhet och återbetalningstid

För att analysera en verksamhets effektivitet räcker det inte med att enbart identifiera vilka intäkter som skapas. För att kunna bedöma effektiviteten måste intäkterna också relateras till kostnaderna för att skapa intäkterna. I detta fall kostnaden för att utbilda en deltagare på folkhögskola. Med hjälp av intäkt och kostnad kan lönsamheten beräknas. Vi kan då också beräkna insatsens återbetalningstid, d.v.s. hur lång tid tar det för samhället och berörda parter att få tillbaka sina satsade resurser genom att deltagaren utvecklas och i större omfattning kan försörja sig via lön jämfört med om deltagare inte hade gått utbildningen på folkhögskola. Lönsamhet och återbetalningstid är två viktiga begrepp för att kunna bedöma effektiviteten av en insats.

² För finansieringen står statsbidragen för 76 %, övriga bidrag för 12 %, deltagaravgifter 11 % och övriga intäkter för 1 %.

³ Alla samhällsekonomiska beräkningar görs inklusive indirekta skatter (moms m.m.). I BNP registreras all produktion till marknadsvärde, d.v.s. inklusive indirekta skatter som genomsnittligt är strax under 25 %.

För att beräkna lönsamhet och återbetalningstid krävs att det finns en positiv intäkt. I annat fall kommer aldrig en positiv lönsamhet uppstå, oavsett hur stor eller liten kostnaden för insatsen är. Som vi har beskrivit ovan gör deltagarna som får möjlighet att studera på folkhögskola en livsresa från deltidsarbete, sannolikt med osäkra anställningsformer och bidragsberoende, till att de får studiemotivation och behörighet till högre och fortsatta studier. I förlängningen leder detta till att deltagarna i större omfattning kan etablera sig på arbetsmarknaden och i större omfattning försörja sig själva genom arbete. Detta är att betrakta som en positiv utveckling för individen. Men på kort sikt och under studietiden minskar av naturliga skäl de samhällsekonomiska intäkter som individerna skapar.

Med utgångspunkt från lönsamhetsresonemanget ovan och den negativa intäkten som skapas fram till Efterläge 1 går det alltså inte att beräkna någon lönsamhet på samhällsnivå för Efterläge 1. Om vi däremot flyttar vårt tidsperspektiv framåt till Efterläge 2 finns en positiv intäkt. Därigenom kan vi även beräkna lönsamhet och återbetalningstid. Däremot blir lönsamheten det första året kraftigt negativ. Den samhällsekonomiska kostnaden för utbildningen är 175 000 kr och intäkten är 7 000 kr, vilket skapar en negativ lönsamhet motsvarande -168 000 kr efter ett år. Förutsatt att den årliga intäkten ligger kvar på samma nivå skulle återbetalningstiden bli drygt tjugo år.

Utifrån utvärderingens perspektiv ligger resultatet ovan helt i linje med vad som kan förväntas. Det som är intressant är i stället att se på vilken utveckling som sker på längre sikt. När vi studerar uppföljningen sex till tolv månader senare kan vi se att den samhällsekonomiska intäkten ökat kraftigt med 67 000 kr per deltagare och år. Orsaken är att flera deltagare har kommit i jobb under denna tidsperiod. Det betyder att de årliga intäkterna ökar med 74 000 kr per deltagare och år (7 000 + 67 000) mellan Efterläge 1 och 2. Då minskar återbetalningstiden för en utbildningsinsats på folkhögskola från drygt 20 år till cirka 2,5 år.

Samtidigt är en betydande andel av deltagarna vid denna tidpunkt fortfarande kvar i högre studier. Med stor sannolikhet kommer även dessa deltagare att komma ut i arbete i framtiden. Ju högre studier de avslutar desto högre kommer deras löner att vara och desto brantare kommer deras framtida löneutveckling att vara. Om så blir fallet kommer de framtida samhällsintäkterna att öka ytterligare och återbetalningstiden för högskoleutbildningen kommer att minska till klart under 2,5 år.

Regionalekonomiskt resultat

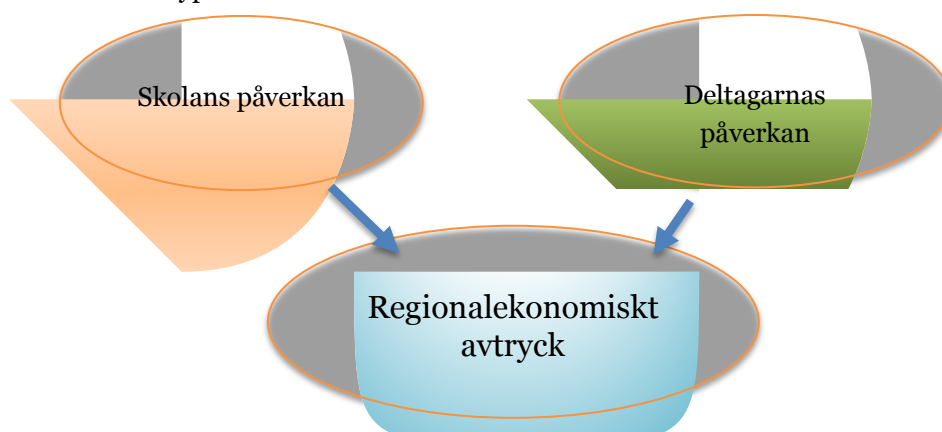
I Payoffs uppdrag har ingått att visa på de ekonomiska effekter som skapas genom den verksamhet som de rörelsedrivna folkhögskolorna bedriver. Effekterna ur ett samhällsekonomiskt perspektiv har redovisats ovan. Då är det deltagarnas stegförflyttningar mot egenförsörjning genom arbete som skapar effekterna. Utöver detta har vi analyserat de mer lokala och regionala ekonomiska effekterna som uppstår som ett resultat av att en folkhögskola bedriver sin verksamhet på en viss ort. Den delen av uppdraget är presenterat i en separat rapport från 2020-12-03, Folkhögskolornas regionalekonomiska avtryck. Nedan följer en kortare sammanfattning av den rapporten.

Modell för regionalekonomiskt avtryck

Det vi menar med regionalekonomiskt avtrycket är hur respektive skola genererar ekonomiska effekter i den region där skolan är finns. Enkelt förklarat innebär det skolans påverkan på bruttoregionalprodukten i den region där skolan är geografiskt placerad.

Hur beräknar vi det regionalekonomiska avtrycket?

Avtrycket är summan av två olika påverkans effekter på den regionala ekonomin; skolan och deltagarna. Den största effekten kommer av att skolan de facto är etablerad i regionen. Detta leder till att dess olika intäktskällor finansierar personal, lokaler samt inköp av de olika varor och tjänster som krävs för skolans verksamhet. Påpekas bör i detta sammanhang att flertalet av skolorna inte "bara" bedriver utbildning utan även tillhandahåller såväl boenden som olika typer av kosthållning för både sina deltagare och för externa kunder. Några skolor upplåter även delar av sina lokaler för konferenser och andra typer av event.

Figur 4. Illustration över hur det regionalekonomiska avtrycket påverkas av såväl skolan självt som dess deltagare.

En annan viktig post i "skoleffekten" utgörs av den lön/personalkostnader som ligger till grund för personalens konsumtion av varor och tjänster i regionen. Till detta kommer de satsningar som skolorna gör på sina byggnader och inventarier. Underlagen för denna del av våra beräkningar bygger i sin helhet på de uppgifter som skolorna lämnat i sina årsredovisningar för 2019.

Den andra påverkans-effekten utgörs av att skolans deltagare konsumerar varor och tjänster regionalt, huvudsakligen baserat på deltagarnas studiestöd. Underlagen för våra beräkningar av denna del bygger på de uppgifter som skolorna lämnat angående sina deltagare 2019; antal deltagare, antal deltagarveckor samt andel deltagare som är mantalsskrivna i andra regioner än den där skolan ligger.

Avgränsningar/antaganden i våra beräkningar

För att inte göra våra beräkningar alltför komplicerade är vår beräkningsgrund följande:

- Vi antar att skolans köp av varor och tjänster sker regionalt.
- Vi antar att skolans investeringar i inventarier och byggnader köps regionalt.
- Vi antar att personalen konsumerar sina löner på varor och tjänster inom regionen.
- Vi antar att personalen konsumerar hela sitt löneutrymme.
- Vi antar att skolans deltagare från andra regioner/län konsumerar hela sitt studiestöd de veckor som de deltar i utbildningen (deltagarveckor).
- Vi antar att deltagare som är mantalsskrivna i samma region som skolan tillhör inte påverkar det regionala avtrycket. Orsaken till detta är att vi inte vet vad alternativet skulle varit för denna grupp om de inte hade studerat på den aktuella skolan. De kunde varit allt från arbetslösa bidragstagare till högavlönade arbetstagare och i brist på kunskap om detta väljer vi ett alternativ som är "påverkansneutralt".

Regionalekonomiskt avtryck – resultat

Det regionalekonomiska avtrycket visar på de sammanlagda effekterna av de 13 folkhögskolor som ingår i denna utvärdering.

Tabell 12. Regionalekonomiskt avtryck per år

	Skolornas påverkan	Deltagarnas påverkan	Totalt
TOTALT	611,5 mkr	70,5 mkr	682 mkr

Som framgår av tabellen ovan utgör de 13 skolornas sammanlagda Regionalekonomiska avtryck cirka 682 mkr per år, varav deltagarna bidrar med drygt 70 mkr per år.

Mellan skolorna varierar avtrycket med som lägst 29 mkr och som mest 79 mkr. Medelvärde är 52,5 mkr per år och skola.

Utslaget på de 13 skolornas totala deltagarveckor innebär detta att varje deltagarvecka genererar i snitt cirka 4 400 kr i regionalekonomiskt avtryck. Avtrycket per "producerad" deltagarvecka varierar mellan som lägst 2 600 kr och som högst 6 600 kr per skola. Nivån på värdet bestäms till stor del av hur omfattande den externa verksamheten på skolan är avseende tjänster som ligger vid sidan av kärnverksamheten t.ex. konferensverksamhet, catering, boende etc. En annan faktor som bestämmer nivån på värdet är hur stor andel av det totala avtrycket som utgörs av deltagarnas påverkan; ju

större andel som är mantalsskrivna i andra regioner desto större påverkan på värdet, allt annat lika. Viktigt att påpeka är att avtrycket per deltagarvecka inte utgör ett mått på skolans effektivitet, däremot säger måttet en del om skolans struktur, ev. externa verksamheter, elevsammansättning, totala kostnader etc.

Analys och slutsatser regionalekonomiskt resultat

Redovisningen ovan visar att det faktiska ekonomiska avtrycket från respektive skola varierar relativt kraftigt. Det beror dels på att skolorna varierar i storlek/ekonomisk omsättning. Dels beror det på att deltagarnas ekonomiska avtryck varierar. Till viss del beror det även på att skolorna har olika inriktning. Exempelvis har vissa skolor mer omfattande verksamhet riktad mot externa kunder, så som konferenser, medan andra skolors verksamhet till absolut största delen består av verksamhet som är direkt kopplat till deltagarna.

Anledningen till att *skolor* med stor ekonomisk omsättning skapar ett större ekonomiskt avtryck i regionen är att dessa skolor i större omfattning anställer personal samt köper olika typer av varor och tjänster.

Anledningen till att *deltagarna* på de olika skolorna skapar olika stort ekonomiskt avtryck beror till största delen på var deltagarna kommer ifrån. Om deltagarna "rekryteras" utanför regionen skapar de ett tillskott i den regionala ekonomin genom att de tar med sig sina studiemedel till orten och konsumerar dessa på plats. Om deltagarna kommer från den lokala orten med omnejd är det sannolikt att de hade bidragit till den regionala ekonomin även om den aktuella folkhögskolan inte hade funnits på plats. Marginalnyttan blir därmed noll. Skolor där deltagarna genererar stort ekonomiskt resultat har till stor del deltagare som flyttar in från andra regioner. Skolor där deltagarna genererar ett mindre ekonomiskt resultat har till största delen deltagare från den egna regionen.

Som vi tidigare har nämnt i denna rapport, så ska de värden som vi redovisar ovan ses som en övergripande bild och inte som ett exakt resultat. Denna övergripande bild visar i vilken omfattning och av vilka orsaker som de rörelsedrivna folkhögskolorna skapar ekonomiska effekter i de regioner där de bedriver sin verksamhet. Det vi dock med säkerhet kan konstatera är att skolorna genererar betydande ekonomiska värden genom att de anställer personal, har behov av lokaler samt köper varor och tjänster. Till detta kommer ekonomiska effekter genom att deltagarna genererar ett tillskott i konsumtionen i det lokala näringslivet. De effekter som vi beskrivit ovan skulle helt enkelt inte ha uppkommit om inte skolan hade bedrivit sin verksamhet på den lokala orten.

Slutsatser

Deltagare som studerar på folkhögskola gör det av egen fri vilja, för att det tror att folkhögskolan kan vara ett bra sätt utvecklas som människa och öka sina möjligheter till fortsatta studier och/eller arbete. Inom ramen för studier på folkhögskola finns ett fokus, förutom ämneskunskaper, att utvecklas som människor, lära sig mer om demokrati och samhället samt att i vissa fall få en ny chans att starta om eller välja en ny inriktning i livet för den personliga utvecklingen. Utifrån individens/deltagarens perspektiv finns det därför många olika orsaker till att människor väljer att studera på folkhögskola.

Utifrån ett mer statligt och samhälleligt perspektiv kan folkhögskolan ses som ytterligare ett stöd och verktyg i samhällets verktygslåda för att rusta individer så att de ska kunna klara att leva ett självständigt liv, minska riskerna för ett utanförskap och försörja sig själva genom arbete. Det kan dels ske genom yrkesinriktade utbildningar, där det finns en tydlig och direkt koppling till ett visst arbete och arbetsmarknaden. Dels kan det ske genom att deltagaren via studier på folkhögskola skaffar sig behörighet att studera vidare, vilket i framtiden ökar individens möjligheter till arbete och egenförsörjning.

Oavsett om vi tittar på folkhögskolornas verksamhet utifrån ett deltagarperspektiv eller ett mer övergripande samhällsperspektiv, så skapas det tydliga ekonomiska värden när deltagaren, med stöd från folkhögskolan, utvecklas och stärker sin position i samhället och på arbetsmarknaden. Det är dessa ekonomiska värden som vi har försökt fånga, beskriva och analysera i denna rapport. Dessutom har vi undersökt varför deltagarna har valt att studera på folkhögskola och hur deras livssituation har utvecklats med stöd av studierna.

Kvalitativa resultat för att beskriva deltagarnas utveckling

Merparten av deltagarna som ingår i denna utvärdering, 68 procent, har vid starten angett att det huvudsakliga skälet till studier på folkhögskola är att öka möjligheterna till fortsatta studier eller att få ett arbete. Andelen som anger ökade möjligheter till fortsatta studier är nästa dubbelt så hög som andelen som anger arbete. När vi sedan vid Efterläge 1 följer upp hur deltagarna faktiskt har uppfattat studierna på folkhögskola stämmer det väl med deras förväntningar. Vi kan konstatera att folkhögskolan och dess studieform passar deltagarna bra. De upplever att folkhögskolan har skapat de förutsättningar för personlig utveckling, studier och arbete som de hade förväntat sig. Slutsatsen blir därför att folkhögskolan på ett bra sätt lyckas stödja de individer som söker sig dit för att öka sina möjligheter till studier och arbete.

Vid tidpunkten för när deltagarna har avslutat sina studier på folkhögskola har vi även undersökt hur de själva ser på planen för sitt egen liv under det närmaste året. Vi kan se att inriktningen mot arbete och studier finns kvar hos deltagarna även efter att de har genomgått utbildningen. Dessutom kan vi konstatera att inriktningen mot arbete och studier ytterligare har förstärkts under studietiden, speciellt inriktningen mot fortsatta studier. Vid avslutade studier på folkhögskola är det bara 6 procent av deltagarna som anger att de tänker göra något annat än arbeta eller studera under det närmaste

året. Bland deltagarna på Särskild kurs är det av naturliga skäl en jämnare fördelning mellan de som planerar att arbeta och de som planerar att studera det närmaste året. Men bland deltagarna på Allmän kurs är det en mycket stor andel som planerar att studera under det kommande året efter folkhögskolan.

Vi uppföljning av deltagarnas situation sex till tolv månader efter studierna på folkhögskola kan vi konstatera att det finns en god koppling mellan deltagarnas planer vid avslut av studier på folkhögskola och det som faktiskt har hänt. Resultaten visar tydlig att deltagarna faktiskt gör de stegförflyttningar mot arbete och studier som de hade planerat. Dessa resultat stärker ytterligare utvärderingens slutsats att folkhögskolan fungerar på ett bra sätt för att stödja de individer som söker sig till folkhögskolan för att öka sina framtida möjligheter i livet. På så sätt bidrar folkhögskolan även till sitt samhällsuppdrag att stärka sina deltagares ställning i samhället och skapa förutsättningar för att dessa individer ska kunna leva ett självständigt liv och klara av att försörja sig själva.

Samhällsekonomiska resultat

Att göra en samhällsekonomisk utvärdering ska ses som ett komplement till övrig uppföljning och utvärdering. Det ger en möjlighet att beskriva resultaten på individnivå i ekonomiska termer. Det skapar även en möjlighet att både visa på vilka effekter som skapas på samhällsnivå samt i olika sektorer i samhället genom att stödja individer i deras personliga utveckling.

De samhällsekonomiska resultaten i denna utvärdering är både spännande och samtidigt helt i linje med vad utvärderarna har sett i andra uppdrag. Vi kan tydligt se att före deltagarna börjar studera på folkhögskola är det många som försörjer sig genom deltidsjobb och bidrag. Sannolikt är många av anställningarna av relativt osäker eller tillfällig karaktär, även om vi inte har ställt specifika frågor kring anställningsform. Under studietiden minskar inkomsten från arbete. I stället försörjer sig deltagarna via studiebidrag och har inte lägre tid att arbeta i lika stor utsträckning. Efter genomförd utbildning återgår vissa av deltagarna relativt snabbt till arbete. Dessa arbeten är nu bättre betalda jämfört med innan studierna på folkhögskola. Sannolikt är anställningarna dessutom mer stabila och att tjänstgöringsgraden har ökat. De deltagare som inte börjar arbeta efter studier på folkhögskola går vidare till fortsatta studier, vilket ytterligare stärker deras framtida möjligheter på arbetsmarknaden.

Med utgångspunkt från resonemanget ovan kommer de samhällsekonomiska intäkterna på sikt att utökas ytterligare. Vid beräkningar av lönsamhet och återbetalningstid kan vi tydligt se att den sociala investeringen, d.v.s. att erbjuda deltagarna studier på folkhögskola, kommer att återbetala sig till samhället inom en relativt kort tid. Det finns även en mycket stor möjlighet att resultatet förbättras ytterligare genom att deltagarna fortsätter att utvecklas och kan få mer och mer välbetalda jobb på arbetsmarknaden jämfört med om de inte hade studerat på folkhögskola.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det väl använda resurser att göra det möjligt för deltagarna att studera på folkhögskola. Men detta förutsätter självklart dels att resultaten på individnivå även i framtiden visar att deltagarna går till mer stabila och mer välbetalda jobb jämfört med vad de hade innan studierna på folkhögskola. Dels förutsätter det att de deltagare som går till fortsatta studier faktiskt lyckas slutföra studierna med godkända betyg och att de i nästa steg lyckas ta sig in på arbetsmarknaden och försörja sig själva genom lön från arbete.

Avslutande resonemang

Utifrån vad vi har lärt oss om de rörelsedrivna folkhögskolornas verksamhet under detta och tidigare uppdrag, dels för RIO och dels för enskilda folkhögskolor, är vår uppfattning att beräkningar av den samhällsekonomiska och regionalekonomiska nytta som folkhögskolorna skapar är ett bra och kompletterande underlag till den redan befintliga egna uppföljningen. Dels kan underlagen användas i dialog med huvudmän och finansierare för prioriteringar vid beslut om finansiering. Dels kan det vara ett bra underlag för den interna analysen om vilken typ av utbildningar folkhögskolor ska satsa på i olika typer av roller och uppdrag. Med utgångspunkt vad Payoff hittills har sett spelar folkhögskolor en viktig roll i samhället och folkhögskolor kan även fortsättningsvis vara en viktig aktör när det gäller att stödja grupper och enskilda individer som behöver en alternativ utbildningsform för att etablera sig hållbart i samhället och på arbetsmarknaden.

Med våra utvärderingar som stöd är det vår bedömning att verksamheten på de utvärderade folkhögskolorna ligger väl i linje med syftet för skolorna, enligt förordningen om statsbidrag. Speciellt vad gäller de delar som kopplar till deltagarnas möjlighet att höja sin utbildnings- och bildningsnivå samt påverka sin livssituation. Utvärderingarna visar också på att folkhögskolorna bidrar till ökad mångfald och ökad jämlikhet genom bredden på deltagande individer.

Några strategiska funderingar

En viktig politisk utmaning är hur det svenska samhället skall fortsätta att utveckla och behålla välfärden på en rimlig nivå i framtiden. Fler i arbetsför ålder måste därför gå från bidrag till egenförsörjning. De senaste åren har pandemin, klimatkrisen och näringslivet dessutom ställt krav på nya kompetenser och en snabbare omställning för att möta kraven på ett hållbart samhälle. Arbetsmarknadspolitiken är under omställning vilket gjort att Arbetsförmedlingen sannolikt får en delvis annorlunda roll samtidigt som de mest utsatta individerna inte får ett tillräckligt bra stöd för att komma i arbete via de statliga aktörerna Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Kommunerna har därför en omfattande verksamhet och betydande kostnader för arbetsmarknadsinsatser samt kostnader för försörjning och andra stödinsatser.

Det är viktigt att se folkhögskolornas framtida roll och möjligheter mot bakgrund av ovanstående utveckling. Det är viktigt att prova nya lösningar och att arbeta innovativt för att möta sociala utmaningar. I denna del måste den offentliga sektorn sträva efter samarbeten mellan olika aktörer, både offentliga, privata och civilsamhället. Vi anser att utbildning både kan vara ett verktyg för att förhindra ökad segregation och utanförskap samt att rätt använt kan utbildning skapa en bättre integration, inkludering och etablering så att fler individer kan försörja sig själva och bidra till välfärden.

Värdet av folkhögskolornas insatser måste följas upp, utvärderas och kontinuerligt beskrivas för omvärlden och särskilt för de intressenter som utgör ägare och finansierare. Vår uppfattning är att folkhögskolornas utveckling och framtida finansiering kan gynnas av att bl.a. använda den modell som vi redovisat för att beskriva de ekonomiska

värden som olika utbildningar genererar. Rent konkret kan modellen användas för att beräkna värdet av den nytta som en utbildning innebär, genom att individerna ökar sina möjligheter att både få och behålla ett arbete.

Varje enskild folkhögskola är till stor del självständiga och har en unik chans att vara en strategisk resurs och samarbetspartner för olika satsningar statligt, regionalt och lokalt. Särskilt när det gäller arbetsmarknadsinsatser riktade mot prioriterade grupper i behov av extra stöd. De mest utsatta grupperna är enligt Arbetsförmedlingen individer som är födda utanför Europa, saknar fullständig gymnasieutbildning, har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga alternativt är 55 år eller äldre. Många av dessa individer finns idag i kommunala satsningar för att nå egenförsörjning. Vår bedömning är att folkhögskolorna spelar en viktig roll i det arbetsmarknadspolitiska arbetet. Utifrån folkhögskolornas studieform och deras fokus på att stärka deltagares position i samhället vill vi både lyfta fram folkhögskolornas betydelse samt uppmuntra till fortsatt och ökad samverkan både med kommuner och Arbetsförmedlingen. Denna utvärdering visar att folkhögskolorna är väl rustade att vara en aktör för arbetsmarknadsinsatser.

Några ytterligare viktiga frågeställningar i folkhögskolornas strategiska utveckling för RIO och de enskilda folkhögskolorna skulle kunna vara:

- Hur kan redan etablerade kontakter med Arbetsförmedlingen, kommunerna och andra aktörer utvecklas ytterligare, så att folkhögskolorna kan fortsätta att spela en viktig roll i det arbetsmarknadsinriktade samverkansarbete som behövs för att stödja individer i deras utveckling mot arbete och egenförsörjning?
- Vilka övriga samhällsutmaningar finns lokalt, regionalt och nationellt i vilka folkhögskolorna kan vara en viktig aktör för att möta omställningen mot ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart samhälle?
- Hur ser skolornas finansierare och ägare på skolans profil/inriktning relativt den samhällsekonomiska nyttan och det sociala kapital som skapas av verksamheten?

Avslutningsvis

Payoff vill tacka för förtroendet att få arbeta med RIO och de rörelsedrivna folkhögskolorna i detta uppdrag. Vi har uppskattat den öppna dialog som förekommit med uppdragsgivaren och andra berörda. Vi hoppas även att vi på något sätt bidragit till att stödja utvecklingen av den viktiga verksamhet som de rörelsedrivna folkhögskolorna bedriver idag och i framtiden.

Jonas Huldt, Claes Malmquist och Sven Vikberg

Payoff AB

Bilaga

Datainsamling

Samhällsekonomisk nytta

Den samhällsekonomiska nyttan är ett resultat av de stegförflyttningar mot självförsörjning genom arbete som deltagarna på folkhögskolorna gör. Stegförflyttningen, d.v.s. förändringen, beräknas utifrån hur försörjningssituationen såg ut Före deltagaren påbörjar sin utbildning på folkhögskola och jämförs med hur den ser ut Efter att utbildningen av avslutad. Därför behövs datainsamling göras på individnivå.

Följande data är relevant att samla in;

FÖRE-läget (när deltagaren påbörjar sin utbildning)	
Hur försörjde sig deltagaren året (12 mån) innan utbildningen på fhsk påbörjades?	☐ lön ___ % (andel av heltid) ☐ studier ___ % (andel av heltid) ☐ bidrag ___ % (andel av heltid) ☐ försörjd av familj ___ % (andel av heltid)
Lönenivå vid arbete - Ange vilken genomsnittlig månadslön deltagaren har haft för det lönearbete som hen har utfört året innan utbildningen på fhsk påbörjades.	☐ - 10 000 kr/mån ☐ 10 001 – 15 000 kr/mån ☐ 15 001 – 20 000 kr/mån ☐ 20 001 – 25 000 kr/mån ☐ 25 001 – 30 000 kr/mån ☐ 30 001 – kr/mån
Vid lönearbete, ange om anställningen är osubventionerad eller subventionerad	☐ osubventionerat arbete ☐ subventionerat arbete *
För studier - Ange om deltagaren har studerat med studiestöd	☐ CSN ☐ annan finansiering _____
För bidrag/ersättning - Ange samtliga myndigheter som deltagaren fått bidrag/ersättning från året före utbildningen på fhsk påbörjades.	☐ Arbetsförmedling ☐ Försäkringskassa ☐ kommun ☐ annat _____

* Vid subventionerat arbete antar vi en subventionsgrad på 80% för att inte överdriva de samhällsekonomiska effekter som skapas

EFTER-läge 1: Prognos 12 mån framåt (samlas in vid avslutad utbildning)	
Hur planerar deltagaren att försörja sig året efter avslutad fhsk-utbildningen? - Ange avseende en 12-månadersperiod - Möjligt att ange flera alternativ	☐ lön ___ % (andel av heltid) ☐ studier ___ % (andel av heltid) ☐ bidrag ___ % (andel av heltid) ☐ försörjd av familj ___ % (andel av heltid)
Lönenivå för arbete - Ange endast ett alternativ	☐ - 10 000 kr/mån ☐ 10 001 – 15 000 kr/mån ☐ 15 001 – 20 000 kr/mån ☐ 20 001 – 25 000 kr/mån ☐ 25 001 – 30 000 kr/mån ☐ 30 001 – kr/mån
Vid arbete/eget företag - Ange ett alternativ för osubv/subv	☐ osubventionerat arbete ☐ subventionerat arbete
För studier - Ange om deltagaren har studerat med studiestöd	☐ CSN ☐ annan finansiering _____
För bidrag/ersättning - Ange samtliga myndigheter som deltagaren fått bidrag/ersättning från året före utbildningen på fhsk påbörjades.	☐ Arbetsförmedling ☐ Försäkringskassa ☐ kommun ☐ annat _____

Analys- och förklaringsvariabler

Utöver de samhällsekonomiska resultaten behövs en förståelse för hur resultaten ska tolkas och analyseras. Payoff har analyserat och plockat ut de frågeställningar/variabler i FB-kvalitet som kan användas för att förstärka och förtydliga analysen av de samhällsekonomiska resultaten. Följande förklaringsvariabler är aktuella att använda.

FÖRE-läge: avser året innan studier på fhsk (besvaras vid inskrivning)	
Allmänt (graderad skala enligt FB-kvalitet)	<ul style="list-style-type: none">• Kön• Ålder• Funktionsnedsättning• Högsta svenska utbildning före fhsk
Varför går deltagaren fhsk-utbildning? (graderad skala enligt FB-kvalitet)	<ul style="list-style-type: none">• Ökade möjligheter att studera vidare• Yrkesutbildning• Bättre möjligheter att få arbete• För min personliga utveckling
Demokrati och kultur (graderad skala enligt FB-kvalitet)	<ul style="list-style-type: none">• Olika former av kultur• Demokrati, mänskliga rättigheter och människors lika värde

EFTER-läge 1, 2, 3...: avser åren efter studier på fhsk (besvaras vid utskrivning, 12 mån, 24 mån...)	
Allmänt (graderad skala enligt FB-kvalitet)	<ul style="list-style-type: none">• Kön• Ålder• Funktionsnedsättning• Högsta svenska utbildning före fhsk• Antal avslutade terminer på fhsk
Nytta efter utbildning (graderad skala enligt FB-kvalitet)	<ul style="list-style-type: none">• Jag har ökat mina möjligheter att studera vidare• Studierna ger mig bättre möjligheter i arbetslivet• Min tid på folkhögskola har varit meningsfull (bra) för mig
Demokrati och kultur (graderad skala enligt FB-kvalitet)	<ul style="list-style-type: none">• Olika former av kultur• Demokrati, mänskliga rättigheter och människors lika värde

Att folkhögskolan är värdefull och uppskattad av deltagarna är omvittnat och väl känt. Men vilken samhällsekonomisk betydelse har folkhögskolan? I den här rapporten beskrivs och prövas en modell för att beräkna samhällseffekter av rörelsefolkfolkhögskolornas verksamhet. Syftet har varit att påvisa de ekonomiska värden som studier på folkhögskola innebär – för individer och för samhället i stort. Vidare analyseras folkhögskolornas regionalekonomiska avtryck på de platser där folkhögskolorna är belägna.

Samhällsekonomisk effektutvärdering av folkhögskolan är framtagen av företaget Payoff på uppdrag av Rörelsefolkfolkhögskolornas intresseorganisation, RIO.